

Cənub Qaz Dəhlizi
Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə
Müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	3
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	4

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Ümumi məlumat	5
2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat	5
3. Əhəmiyyətli uçot mülahizələri, təxminləri və fərziyyələri	20
4. Yeni və düzəliş edilmiş standart və şərtlər	22
5. Səqmentlər üzrə məlumatlar	24
6. Neft-qaz aktivləri	27
7. Avans ödənişləri	28
8. Asılı müəssisəyə investisiya	28
9. Kredit üzrə debitor borcları	29
10. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri	30
11. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, depozitlər	31
12. Debitor borcları	31
13. Səhm kapitalı, əlavə ödənilmiş kapital və digər ehtiyatlar	32
14. Borc öhdəlikləri və dövlət qrantı	32
15. Aktivlərin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliklər	34
16. Ticarət və digər kreditör borcları, hesablanmış öhdəliklər	35
17. Gəlirlər	35
18. Satışların maya dəyəri	36
19. Faiz gəliri	37
20. Vergilər	37
21. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar	39
22. Maliyyə risklərinin idarə edilməsinin məqsədləri və prinsipləri	41
23. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	44
24. Cari biznes mühiti	46
25. Mühüm qeyri-nəzarət payı saxlanılan törəmə müəssisə	47
26. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr	49

Müstəqil auditorun hesabatı

Cənub Qaz Dəhlizi Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin
Rəhbərliyinə və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz Cənub Qaz Dəhlizi Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin ("Şirkət") və onun törəmə müəssisələrinin ("Qrup") 31 dekabr 2023-cü il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına ("BAS") uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın "Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti" bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının "Peşəkar mühasiblərin beynəlxalq etika məcəlləsi"nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) ("MBESS Məcəlləsi") uyğun olaraq biz Qrupdan müstəqillik və biz MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Əsas audit məsələləri

Əsas audit məsələləri peşəkar mühakiməmizə uyğun olaraq cari dövrün konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üçün daha önəmli olan məsələlərdir. Həmin məsələlər ümumilikdə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərəfimizdən aparılan auditini kontekstində və həmin hesabatlar üzrə rəyimiz formalaşdığı zaman nəzərdən keçirilmişdir və biz bu məsələlərə dair ayrıca rəy bildirmirik. Aşağıda göstərilən məsələlərin hər birinin audit zamanı hansı şəkildə nəzərdən keçirildiyi həmin kontekstdə təsvir olunur.

**Building a better
working world**

Biz hesabatımızın “Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üçün auditorun məsuliyyəti” bölməsində təsvir olunan öhdəliklərimizi, o cümlədən həmin məsələlərlə bağlı olan öhdəlikləri yerinə yetirdik. Müvafiq olaraq, apardığımız audit konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhrif risklərinin tərəfimizdən qiymətləndirilməsinə cavab verəcək prosedurların yerinə yetirilməsini əhatə edirdi. Audit prosedurlarımızın, o cümlədən aşağıdakı məsələlərin nəzərdən keçirilməsi üçün yerinə yetirilmiş prosedurların nəticələri əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə audit rəyimizin əsasını təşkil edir.

Əsas audit məsələsi

Apardığımız audit nəticəsində əsas audit məsələsinin həlli

Gəlirlərin tanınması

Biz gəlirlərin tanınması məsələsini gəlirlərin məbləğinin **konsolidasiya edilmiş** maliyyə hesabatlarına əhəmiyyəti səbəbindən ən vacib məsələlərdən biri hesab etdik. Qrup təbii qaz və kondensatın satışı, eləcə də təbii qazın nəql edilməsi ilə təmsil olunan müxtəlif gəlirlər mənbələrinə malikdir.

Gəlirlərin tanınmasına dair məlumatlar konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair 2-ci və 17-ci Qeydlərdə açıqlanmışdır

Biz gəlirlərin tanınması ilə bağlı Qrupun uçot siyasətini təhlil etdik və Qrupun gəlir mənbələri barədə anlayış əldə etdik.

Biz, təbii qaz və kondensat üzərində nəzarətin ötürülməsi ilə bağlı satış müqavilələrinin şərtlərini təhlil etdik. Kondensatın və təbii qazın satışları üçün biz aylıq yük qaimələrində göstərilən həcmələri müvafiq hesab-fakturalarda göstərilən qiymətlərə vuraraq gəlirləri yenidən hesabladıq və Qrup tərəfindən tanınan gəlirlərin məbləği ilə razılaşdıq.

Biz, göstərilən xidmətlər üzərində nəzarətin ötürülməsi ilə bağlı təbii qazın nəqli müqavilələrinin şərtlərini təhlil etdik. Nümunə əsasında, göstərilən nəql etmə xidmətləri üçün, biz yük göndərmə qaimələrində göstərilən nəql olunmuş təbii qazın həcmi təbii qazın nəqli müqavilələrində göstərilən daşınma tarifi dərəcələrinə vuraraq gəlirləri yenidən hesabladıq və Qrup tərəfindən tanınan gəlirləri məbləği ilə razılaşdıq.

Biz, cari ilin aylıq satış qeydlərini əvvəlki ilin qeydləri ilə müqayisə etdik və qeyri-adi dəyişiklikləri təhlil etdik.

Nümunə əsasında, müştərilərdən debitor borcları qalıqlarına dair təsdiqlər əldə etdik.

Biz konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdəki gəlirlərin açıqlanmasını təhlil etdik.

**Building a better
working world**

Əsas audit məsələsi

Apardığımız audit nəticəsində əsas audit məsələsinin həlli

Təbii qaz və kondensat ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi

Təbii qaz və kondensat ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi köhnəlmə, tükənmə və amortizasiya xərclərinə, istismardan çıxarılma ehtiyatlarına və neft-qaz aktivlərinin dəyərsizləşmə amillərinin təhlilinə əhəmiyyətli təsir göstərir. Qrupun pay sahibi olduğu yatağın təbii qaz və kondensat ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi üçün beynəlxalq səviyyədə tanınmış müstəqil **ehtiyat** mühəndisləri cəlb edilmişdir.

Təbii qaz və kondensat ehtiyatlarının təxminlərinə dair məlumat konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair 3 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Biz ehtiyat mühəndislərinin işlətdiyi fərziyyələri Qrupun təsdiq edilmiş büdcəsi və keçmiş dövrlər üzrə məlumatları ilə müqayisə etdik.

Biz əsas fərziyyələri qiymətləndirdik və ehtiyat mühəndisləri tərəfindən təqdim edilmiş ehtiyatlara və resurslara dair qiymətləndirmələri dəyərsizləşmə, köhnəlmə, tükənmə, amortizasiyanın hesablanması və neft-qaz aktivlərinin istismardan çıxarılması, dəyərsizləşməyə səbəb olan amillərin təhlilini müqayisə etdik.

Biz konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdə kondensat və təbii qaz ehtiyatlarına dair qiymətləndirmələri təhlil etdik.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə rəhbərliyin və Müşahidə Şurasının məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Qrupu ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativini olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Müşahidə Şurası Qrupun maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının audit üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

**Building a better
working world**

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Qrupun daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub - olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.
- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirmək üçün Qrupa daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər audit sübutlarını əldə edirik. Biz qrup auditinin yönləndirilməsi, nəzarət edilməsi və nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyıyıq. Biz audit rəyinə görə müstəsna məsuliyyət daşıyıyıq.

Biz, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları tərəfimizdən müəyyən olunduğu halda Müşahidə Şurasının nəzərinə çatdırırıq.

Bundan əlavə biz Müşahidə Şurasına müstəqilliklə bağlı müvafiq etik tələblərə riayət etdiyimiz barədə, eləcə də müstəqilliyimizə təsir göstərə bilməsi əsaslı olaraq ehtimal edilə bilən bütün münasibətlər və digər məsələlər və tələb olunan hallarda təhdidlərin aradan qaldırılması üçün görülən tədbirlər və ya tətbiq edilən ehtiyat tədbirləri haqqında xəbər verdiyimiz barədə bəyanat təqdim edirik.

**Building a better
working world**

Müşahidə Şurasına təqdim edilmiş məsələlərdən biz cari dövrün konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üçün daha önəmli olan və beləliklə də əsas audit məsələlərini təşkil edən məsələləri müəyyən edirik. Tətbiq edilən qanun və ya normativ aktlar belə məsələlərin açıqlanmasına yol vermədiyi və ya, müəyyən məsələnin auditor hesabatına daxil edilərsə, belə daxil etmənin mənfi nəticələrinin həmin məlumatın açıqlanmasından əldə edilən faydanı üstələyəcəyini müəyyən etdiyimiz çox nadir hallar istisna olmaqla, biz bu məsələləri auditor hesabatında təsvir edirik.

Bu müstəqil auditorun hesabatının təqdim edilməsi ilə nəticələnən auditə görə məsuliyyətli partnyor Azər Babayevdir.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

28 iyun 2024-cü il

Bakı, Azərbaycan

Konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabat

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

	Qeyd	31 dekabr 2023-cü il	31 dekabr 2022-ci il
Aktivlər			
Uzunmüddətli aktivlər			
Neft-qaz aktivləri	6	11,062,374	8,145,291
Avans ödənişləri	7	3,820	3,106,641
Asılı müəssisəyə investisiya	8	361,324	396,589
Kredit üzrə debitor borcları	9	126,889	269,513
İstifadə hüququ olan aktiv	10	8,648	14,414
Təxirə salınmış vergi aktivləri	20	-	43,325
Digər uzunmüddətli aktivlər		16,343	10,554
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		11,579,398	11,986,327
Cari aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	11	424,413	206,132
Depozitlər	11	2,621,935	1,170,398
Debitor borcları	12	302,797	224,810
Kredit üzrə debitor borclarının cari hissəsi	9	148,696	145,402
Mal-material ehtiyatları		55,802	38,750
Digər cari aktivlər		32,856	12,037
Cəmi cari aktivlər		3,586,499	1,797,529
Cəmi aktivlər		15,165,897	13,783,856
Kapital və öhdəliklər			
Kapital			
Səhm kapitalı	13	2,415,800	2,415,800
Əlavə ödənilmiş kapital	13	31,481	31,481
Digər ehtiyatlar	13	9,694	36,000
Məcmu məzənnə fərqləri		(15,315)	(29,482)
Bölüşdürülməmiş mənfəət		1,713,490	961,571
Ana şirkətin səhmdarlarına aid olan kapital		4,155,150	3,415,370
Qeyri-nəzarət payı	25	2,813,813	2,287,947
Cəmi kapital		6,968,963	5,703,317
Uzunmüddətli öhdəliklər			
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri	14	3,637,217	6,401,955
Dövlət qrantı	14	515,530	537,140
Aktivlərin istismardan çıxarılması öhdəlikləri	15	527,612	183,579
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	20	340,690	20,218
İcarə öhdəliyi	10	3,739	10,772
Digər uzunmüddətli öhdəliklər		26,569	23,438
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		5,051,357	7,177,102
Cari öhdəliklər			
Ticarət və digər kreditor borcları	16	131,638	61,515
Qısamüddətli borc öhdəlikləri və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi	14	2,880,699	781,003
Hesablanmış öhdəliklər	16	82,132	42,473
Mənfəət vergisi üzrə kreditor borcu	20	44,075	12,032
İcarə öhdəliyinin cari hissəsi	10	7,033	6,414
Cəmi cari öhdəliklər		3,145,577	903,437
Cəmi kapital və öhdəliklər		15,165,897	13,783,856

28 iyun 2024-cü il tarixində Qrupun adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir.

Fuad Sultanov
Baş DirektorAdil Paşayev
Maliyyə Direktoru

Konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)*

	Qeyd	31 dekabr 2023-cü ildə baş çatan il	31 dekabr 2022-ci ildə baş çatan il
Gəlirlər	17	3,066,384	2,649,957
Satışların maya dəyəri	18	(611,922)	(344,916)
Ümumi mənfəət		2,454,462	2,305,041
Ümumi və inzibati xərclər		(365,512)	(306,259)
Nəqlətmə tarifləri		(160,313)	(74,246)
Digər gəlir	14, 21	77,611	54,911
Əməliyyat fəaliyyətindən mənfəət		2,006,248	1,979,447
Faiz gəliri	19	116,190	87,044
Maliyyə xərcləri	10, 14, 15	(561,232)	(551,514)
Asılı müəssisənin nəticələrində pay	8	71,173	62,315
Məzənnə fərqiindən gəlir		1,706	524
Mənfəət vergisindən əvvəlki mənfəət		1,634,085	1,577,816
Mənfəət vergisi (xərcləri)/ faydası	20	(356,300)	30,583
İl üzrə mənfəət		1,277,785	1,608,399
Digər məcmu gəlir			
<i>Sonrakı dövrdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif ediləcək digər məcmu gəlir</i>			
Xarici asılı müəssisənin çevrilməsi üzrə məzənnə fərqləri	8	14,167	(14,186)
Asılı müəssisənin pul vəsaitlərinin hərəkətinin hədc ehtiyatı üzrə xalis (zərər)/mənfəət, vergi çıxılmaqla	8, 13	(26,306)	83,886
İl üzrə digər məcmu (zərər)/gəlir, vergilər çıxıldıqdan sonra		(12,139)	69,700
İl üzrə cəmi məcmu gəlir		1,265,646	1,678,099
Mənfəət aiddir:			
Ana şirkətin səhmdarlarına		751,919	1,109,066
Qeyri-nəzarət payına		525,866	499,333
		1,277,785	1,608,399
Cəmi məcmu gəlir aiddir:			
Ana şirkətin səhmdarlarına		739,780	1,178,766
Qeyri-nəzarət payına		525,866	499,333
		1,265,646	1,678,099

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)*

	Qeyd	31 dekabr 2023-cü ildə başla çatan il	31 dekabr 2022-ci ildə başla çatan il
Əməliyyat fəaliyyətləri			
Mənfəət vergisindən əvvəl mənfəət		1,634,085	1,577,816
<i>Vergidən əvvəl mənfəət xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə üzlənşdirmək məqsədilə aparılmış qeyri-nağd düzəlişlər</i>			
Maliyyə xərcləri	10, 14, 15	561,232	551,514
Əsas vəsaitlərin və istifadə hüququ olan aktivlərin köhnəlməsi və tükənməsi	6, 10	587,185	337,129
Asılı müəssisənin nəticəsində pay	8	(71,173)	(62,315)
Gözlənilən kredit zərərinin (GKZ) qaytarılması		(2,408)	(4,437)
Digər gəlir	14, 21	(75,203)	(54,911)
Faiz gəliri	19	(116,190)	(87,044)
<i>Dövrüyyə kapitalında dəyişikliklər</i>			
Debitor borcları		(67,104)	(5,757)
Mal-material ehtiyatları		(17,052)	(583)
Digər aktivlər		(6,853)	24,691
Ticarət və digər kreditor borcları		80,261	21,905
Hesablanmış öhdəliklər		39,659	2,798
Əməliyyat fəaliyyətləri üzrə əldə edilmiş pul vəsaitləri		2,546,439	2,300,806
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(39,064)	(9,367)
Alınmış faiz		15,268	6,064
Əməliyyat fəaliyyətləri üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		2,522,643	2,297,503
İnvestisiya fəaliyyətləri			
Depozitlərin yerləşdirilməsi	11	(1,360,000)	(1,330,000)
Depozitlərin çıxarılması	11	-	490,000
Əlaqəli tərəflərə verilmiş kreditlərin qaytarılmasından daxilolmalar	9	65,267	63,909
Səhmlərin alınması üçün avans ödənişlər	7	-	(567,120)
Neft-qaz əmlakına investisiyalar		(13,195)	(63,986)
Asılı müəssisədən alınmış dividendlər	8	94,299	-
İnvestisiya fəaliyyətləri üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(1,213,629)	(1,407,197)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətləri			
Borc öhdəliklərinin ödənilməsi	14	(728,229)	(692,586)
İcarə öhdəliklərinin əsas hissəsinin ödənilməsi	10, 14	(6,414)	(5,838)
Tөрəmə müəssisədə qeyri-nəzarət payların satılması üçün təxirə salınmış ödənişdən daxilolmalar	9	98,053	96,411
Ödənilmiş faiz	14	(454,143)	(317,642)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(1,090,733)	(919,655)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım / (azalma)		218,281	(29,349)
İlin əvvəlində pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	11	206,132	235,481
İlin sonunda pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	11	424,413	206,132

Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)*

	Səhm kapitalı	Əlavə ödənilmiş kapital	Digər ehtiyatlar (Qeyd 13)	Məcmu məzənnə fərqləri	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi	Qeyri-nəzarət payları	Cəmi kapital
1 yanvar 2022-ci il	2,415,800	31,481	(47,886)	(15,296)	(147,495)	2,236,604	1,788,614	4,025,218
İl üzrə mənfəət	-	-	-	-	1,109,066	1,109,066	499,333	1,608,399
Digər məcmu mənfəət/(zərər)	-	-	83,886	(14,186)	-	69,700	-	69,700
Cəmi məcmu mənfəət/(zərər)	-	-	83,886	(14,186)	1,109,066	1,178,766	499,333	1,678,099
31 dekabr 2022-ci il	2,415,800	31,481	36,000	(29,482)	961,571	3,415,370	2,287,947	5,703,317
İl üzrə mənfəət	-	-	-	-	751,919	751,919	525,866	1,277,785
Digər məcmu mənfəət/(zərər)	-	-	(26,306)	14,167	-	(12,139)	-	(12,139)
Cəmi məcmu mənfəət/(zərər)	-	-	(26,306)	14,167	751,919	739,780	525,866	1,265,646
31 dekabr 2023-cü il	2,415,800	31,481	9,694	(15,315)	1,713,490	4,155,150	2,813,813	6,968,963

Əlavə olunmuş qeydlər bu konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

1. Ümumi məlumat

Cənub Qaz Dəhlizi Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti ("Şirkət", "Ana şirkət" və ya "CQD QSC") Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 287 sayılı 25 fevral 2014-cü il tarixli Sərəncamı ilə yaradılmışdır. Şirkət 31 mart 2014-cü il tarixində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq təsis edilmişdir. Şirkətin 51%-i Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi ("İN") tərəfindən təmsil olunan Azərbaycan Respublikasının hökumətinə ("Dövlət"), 49%-i isə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinə ("SOCAR") məxsusdur. Şirkət Azərbaycan Respublikasında yerləşir. Rəsmi ünvan: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ 1000, Neftçilər prospekti, 73.

Şirkət "Şahdəniz" (ŞD) qaz-kondensat yatağının tam miqyaslı istismarı, Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin ("CQBK") genişləndirilməsi, Trans-Anadolu Boru Kəməri ("TANAP") və Trans-Adriatik Boru Kəməri ("TAP") layihələrində (birlikdə "Layihələr") Dövlətin iştirak paylarının birləşdirilməsi, idarə edilməsi və maliyyələşdirilməsi məqsədləri ilə təsis edilmişdir. Şirkətin törəmə müəssisələri aşağıdakılardır:

Adı	Təsis olunduğu ölkə	% kapitalda pay	
		31 dekabr 2023-cü il	31 dekabr 2022-ci il
SGC Upstream MMC	Azərbaycan	100%	100%
SGC Midstream MMC	Azərbaycan	100%	100%
TANAP Doğalgaz İletim A.Ş. ("TANAP A.Ş.")	Türkiyə	51%	51%
AzTAP GmbH	İsveçrə	100%	100%

Şirkət AzTAP GmbH-nin vasitəçiliyi ilə Trans Adriatic Pipeline AG-də ("TAP AG") 20%-lik pay saxlayır.

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat

Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası

Şirkətin və onun törəmə müəssisələrinin (birlikdə "Qrup") 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Komitəsi ("BMUSK") tərəfindən buraxılmış Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq hazırlanmışdır. Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında tətbiq edilmiş əsas uçot prinsipləri aşağıda təqdim edilir.

Qrup konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını fəaliyyətinin fasiləsiz davam edəcəyi prinsipi əsasında hazırlamışdır.

Konsolidasiya üçün əsas

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Şirkətin və onun törəmə müəssisələrinin 31 dekabr 2023-cü il tarixinə maliyyə hesabatlarından ibarətdir.

Törəmə müəssisələr (strukturlaşdırılmış müəssisələr daxil olmaqla) Qrupun nəzarətində olduğu bütün müəssisələrdir. Nəzarətə bu halda nail olunur ki, Qrup investisiya obyektində iştirakı ilə əlaqədar dəyişən daxilomalar üzrə risklərə məruz qalsın və ya hüquqlar əldə etsin və investisiya obyektini üzərində səlahiyyəti vasitəsilə həmin daxilolmalara təsir etmək imkanı qazansın. Xüsusilə, Qrup investisiya obyektinə yalnız və yalnız aşağıdakılara malik olduğu halda nəzarət edir:

- ▶ Investisiya obyektini üzərində səlahiyyətə (yəni investisiya obyektinin müvafiq fəaliyyətini idarəetmə imkanını verən mövcud hüquqlara malik olsun);
- ▶ Investisiya obyektində iştirakla əlaqədar dəyişən daxilolmalar üzrə risklərin təsirinə və ya hüquqlara malik olsun; və
- ▶ Investisiya obyektini üzərində olan səlahiyyətindən istifadə edərək, onun daxilolmalarına təsir etmək imkanına malik olsun.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Konsolidasiya üçün əsas (davamı)

Qrup səs çoxluğundan az paya və ya investisiya obyektində analoji hüquqlara sahib olanda Qrup investisiya obyektini üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını qiymətləndirərkən bütün müvafiq fakt və şərtləri, o cümlədən aşağıdakıları nəzərdən keçirir:

- ▶ Investisiya obyektində digər səsvermə hüquqlarının sahibləri ilə müqavilə əsasında razılaşma;
- ▶ Digər müqavilə əsasında razılaşmalardan irəli gələn hüquqlar;
- ▶ Qrupun səsvermə hüquqları və potensial səsvermə hüquqları.

Qrup investisiya obyektini üzərində nəzarətin olub-olmadığını o halda yenidən qiymətləndirir ki, fakt və şərtlər nəzarətin üç elementindən bir və ya bir neçəsində dəyişikliyin olduğunu göstərsin. Törəmə müəssisənin konsolidasiyası Qrup törəmə müəssisə üzərində nəzarət əldə edəndə başlayır və Qrup törəmə müəssisə üzrə nəzarəti itirəndə başa çatır. Törəmə müəssisənin il ərzində əldə etdiyi və ya xaric etdiyi aktivlər, öhdəliklər, gəlir və xərclər Qrupun nəzarəti əldə etdiyi tarixdən Qrupun törəmə müəssisə üzərində nəzarəti dayandırması tarixinədək konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilir.

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlirin hər bir komponenti, defisit qalığı nəticələnsə belə, Qrupun əsas müəssisəsinin səhmdarlarına və qeyri-nəzarət iştirak payına aid edilir. Lazım olduqda, törəmə müəssisələrin uçot siyasətlərinin Qrupun uçot siyasətinə uyğun olması üçün törəmə müəssisələrin maliyyə hesabatlarına düzəlişlər edilir. Şirkətdaxili əməliyyatlar, qalıqlar və Qrup şirkətləri arasındakı əməliyyatlar üzrə reallaşmamış gəlirlər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından silinir. Həmçinin, reallaşmamış zərərlər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından çıxarılır, lakin, köçürülmüş aktivin dəyərsizləşmə göstəricisi kimi nəzərə alınır.

Törəmə müəssisənin mülkiyyət payında nəzarətin itirilməsi ilə nəticələnməyən dəyişiklik kapital əməliyyatı kimi uçota alınır.

Qrup törəmə müəssisə üzərində nəzarət hüququnu itirirsə, bu zaman o, əlaqəli aktivlərin (qudvil daxil olmaqla), öhdəliklərin, qeyri-nəzarət iştirak payının və kapitalın digər komponentlərinin tanınmasını dayandırır, nəticədə əldə edilən gəlir və ya zərər mənfəət və ya zərərdə tanınır. Saxlanılmış hər hansı investisiya ədalətli dəyərle tanınır.

Müəssisələrin birləşməsi

Müəssisələrin birləşməsi satınalma metodu üzrə uçota alınır. Satınalma dəyəri alış tarixindəki ədalətli dəyərle ölçülən köçürülmüş ödəniş və satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət payı məbləğinin məcmusu şəklində ölçülür. Alıcı müəssisə hər bir müəssisə birləşməsi üçün satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət payını satın alınan müəssisənin ədalətli dəyəri və ya xalis müəyyən edilə bilən aktivlərinin proporsional payı ilə ölçür. Çəkilən alış məsrəfləri xərclərə silinir və inzibati xərclərə aid edilir. Qrup hər hansı müəssisəni satın aldıqda, o, müvafiq təsnifləşdirmə və təyin olunma üçün nəzərdə tutulmuş maliyyə aktiv və passivlərini alış tarixində qüvvədə olan müqavilə şərtləri, iqtisadi şərait və şərtlərə əsasən qiymətləndirir. Bura əsas müqavilədə əlaqədar törəmə alətlərin satın alınan müəssisə tərəfindən ayrılması da aid edilir.

Müəssisələrin mərhələli birləşməsi zamanı alıcı müəssisənin satın alınan müəssisədə hər əvvəlki mərhələdə sahib olduğu pay, alış tarixindəki ədalətli dəyərle yenidən qiymətləndirilir və mənfəət və ya zərər kimi əks etdirilir.

Alıcı müəssisə tərəfindən köçürülməli olan hər hansı şərti ödəniş alış tarixində ədalətli dəyərle tanınır. Kapital kimi təsnifləşdirilən şərti ödəniş yenidən qiymətləndirilmir və sonrakı hesablaşmalar kapitalda uçota alınır. Maliyyə aləti olan və 9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsinə aid olan aktiv və ya öhdəlik kimi təsnifləşdirilən şərti ödəniş ədalətli dəyərle ölçülür, ədalətli dəyərde dəyişikliklər isə 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınır. 9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsinə aid olmayan digər şərti ödəniş hər hesabat tarixində ədalətli dəyərle ölçülür, ədalətli dəyərde dəyişikliklər isə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Müəssisələrin birləşməsi (davamı)

Qeyri-nəzarət payı ("QNP") olan səhmdarlarla əməliyyatlar

Nəzarətin itirilmədiyi halda Qrupun törəmə müəssisədə olan iştirak payındakı dəyişiklik kapital əməliyyatları kimi (yəni pay sahibləri ilə olan əməliyyatlar kimi) uçota alınmalıdır. Bu cür hallarda nəzarət və QNP-nin balans dəyərlərinə, törəmə müəssisədə uyğun iştirak payının dəyişməsinə əks etdirəcək şəkildə düzəliş verilməlidir. QNP-yə verilən düzəliş məbləği və ödənilən məbləğin ədalətli dəyəri arasındakı fərq birbaşa kapitalda uçota alınmalıdır və Qrupun pay sahiblərinə aid edilməlidir.

Birgə nəzarət altında olan müəssisələrlə birləşmələr

Qrup birləşmə baş verdiyi tarixdən ümumi nəzarət altında olan müəssisələrlə birləşmələrin uçotu üçün "payların birləşdirilməsi" metodunu tətbiq edir.

"Payların birləşdirilməsi" metoduna aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Birləşən müəssisələrin aktivləri və öhdəlikləri balans dəyəri ilə əks etdirilir. Birləşmə tarixində ədalətli dəyərləri əks etdirmək və ya hər hansı yeni aktiv və ya öhdəliyi tanımaq üçün düzəlişlər aparılmır. Yalnız mühasibat uçotu prinsiplərinin uyğunlaşdırılması məqsədilə düzəlişlərə yol verilir;
- ▶ Birləşdirmə nəticəsində heç bir "yeni" qudvil tanınmır. Tanınan yeganə qudvil birləşən müəssisələrin hər hansı birinə aid olan mövcud qudvildir. Ödənilmiş/köçürülmüş vəsait və alınmış xalis aktivlər arasında hər hansı fərq kapitalın tərkibində tanınır;
- ▶ Cəmi məcmu gəlir birləşmə baş verdiyi dövrdən birləşən müəssisələrin nəticələrini əks etdirir.

Biznes olmayan müəssisənin alınması

Qrup biznes olmayan müəssisə əldə etdikdə, əldə etmə dəyərini əldə olunan müəssisənin fərdi müəyyən edilə bilən aktiv və öhdəlikləri arasında aşağıdakı kimi bölüşdürür:

- ▶ İlkin olaraq maya dəyərindən fərqli olan məbləğdə qiymətləndirilmiş fərdi müəyyən edilə bilən aktiv və ya öhdəliklər üçün müəssisə ilkin olaraq həmin aktiv və ya öhdəliyi tətbiq olunan MHBS standartında qeyd olunan məbləğ ilə qiymətləndirir;
- ▶ Qrup ilkin olaraq maya dəyərindən fərqli olan məbləğ ilə qiymətləndirilmiş müəyyən edilə bilən aktiv və öhdəliklərə aid edilən məbləğləri əldə olunan Qrupun əməliyyat qiymətindən çıxır və sonra qalıq əməliyyat qiymətini qalan müəyyən edilə bilən aktiv və öhdəliklərə onların əldə olunma tarixinə olan müvafiq ədalətli dəyərlərinə əsaslanaraq aid edilir.

Asılı müəssisəyə investisiya

Asılı müəssisə Qrupun əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyi müəssisədir. Əhəmiyyətli dərəcədə təsir investisiya obyektinin maliyyə siyasəti və əməliyyat prinsiplərinə dair qərarların qəbul edilməsində iştirak hüququ deməkdir, lakin həmin prinsiplər üzrə nəzarət və ya birgə nəzarəti nəzərdə tutmur.

Qrupun asılı müəssisəyə investisiyası pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən maliyyə hesabatlarına daxil edilir. Pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən, asılı müəssisədə investisiya ilkin olaraq maya dəyəri ilə tanınır. Alış tarixindən sonra asılı müəssisənin xalis aktivlərində Qrupun payındakı dəyişiklikləri tanımaq üçün investisiyanın balans dəyərində düzəlişlər edilir. Asılı müəssisəyə aid olan qudvil investisiyanın balans dəyərinə daxil edilir, amortizasiyaya silinmir və fərdi şəkildə dəyərsizləşmə baxımından yoxlanılmır.

Konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabat Qrupun asılı müəssisənin əməliyyatlarında payını əks etdirir. Həmin investisiya obyektlərinin digər məcmu gəlirində (DMG) hər hansı dəyişiklik Qrupun digər məcmu gəlirinin tərkibində təqdim edilir. Bundan əlavə, asılı müəssisənin birbaşa kapitalında tanınmış dəyişikliklər olanda, Qrup müvafiq hallarda hər hansı dəyişiklikdə payını kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda tanıyır. Qrup ilə asılı müəssisə arasında əməliyyatlardan irəli gələn realizasiya olunmamış gəlirlər və zərərlər asılı müəssisədəki payın nisbətində silinir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Asılı müəssisəyə investisiya (davamı)

Asılı müəssisənin mənfəət və ya zərərinə Qrupun məcmu payı konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatın özündə əməliyyat mənfəətindən kənar təqdim edilir və asılı müəssisənin vergidən sonra mənfəət və ya zərərinə və törəmə müəssisələrdə QNP-ni əks etdirir.

Asılı müəssisənin maliyyə hesabatları Qrupda olduğu kimi eyni hesabat dövrü üçün hazırlanır. Lazım olduqda, istifadə edilən uçot siyasətinin Qrupun qəbul etdiyi uçot siyasətinə uyğun olması üçün həmin maliyyə hesabatlarına düzəlişlər edilir.

Pay iştirakı üzrə uçot metodu tətbiq edildikdən sonra Qrup asılı müəssisəyə investisiya üzrə dəyərsizləşmə zərərinin tanınmalı olub-olmadığını müəyyən edir. Hər hesabat tarixində Qrup asılı müəssisəyə investisiyanın dəyərsizləşməsinə dair obyektiv sübutun olub-olmadığını müəyyən edir. Belə sübut olarsa, Qrup dəyərsizləşmənin məbləğini asılı müəssisənin bərpa oluna bilən dəyəri və onun balans dəyəri arasındakı fərq kimi hesablayır, sonra isə zərəri konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda "Asılı müəssisənin mənfəətində pay" kimi tanıyır.

Asılı müəssisə üzərində əhəmiyyətli dərəcəli təsir itirildikdən sonra Qrup qalan investisiyanı ədalətli dəyərə ölçür və tanıyır. Əhəmiyyətli dərəcədə təsir itirildikdən sonra asılı müəssisənin balans dəyəri ilə qalan investisiyanın ədalətli dəyəri və satışdan daxilolmalar arasında hər hansı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

ŞD HPBS, CQBK və AQTŞ-yə investisiyalar

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup ŞD layihəsində 21.02%-lik iştirak payına (31 dekabr 2022-ci il: 6.67%-lik iştirak payına) sahibdir və Şahdəniz Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişinin şərtlərinə uyğun olaraq ŞD layihəsinin öhdəliklərində öz iştirak payına görə məsuliyyət daşıyır. Eyni zamanda Qrupa bütün layihə üzrə çəkilmiş xərclərin və əldə edilmiş gəlirlərin müəyyən hissəsi aiddir. Beləliklə, Qrup ŞD HPBS-yə investisiyasını bölünməyən pay metodundan istifadə etməklə baza aktivlərində, öhdəliklərində, layihə üzrə çəkilmiş xərclərdə və əldə edilmiş gəlirdə payını tanımaqla uçota alır.

Qrup 31 dekabr 2023-cü il tarixində CQBK layihəsində sahib olduğu 21.02%-lik iştirak payını (31 dekabr 2022-ci il: 6.67%-lik iştirak payını) "South Caucasus Pipeline Company Limited" şirkətində ("SCPC") investisiyasına aid olan bölünməyən pay hesab edir və onu bölünməyən pay metodundan istifadə etməklə layihə üzrə müvafiq aktivlərdə, öhdəliklərdə, çəkilmiş xərclərdə və əldə edilmiş gəlirdə payını tanımaqla uçota alır.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup ŞD Layihəsinin digər Podratçı Tərəfləri və hazırda SOCAR tərəfindən təmsil olunan dövlət tərəfindən birlikdə təsis edilmiş Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkətində ("AQTŞ") 16.816% səhmlər (31 dekabr 2022-ci il: 5.336% səhmlər) saxlayır. AQTŞ ŞD qazının satılması ilə bağlı marketing, uçot, billing, ödəmə və digər inzibati əməliyyatlar üzrə hesabatların hazırlanması üçün təsis edilmiş xüsusi məqsədli müəssisədir və gəlir əldə etmədən/zərər çəkmədən fəaliyyət göstərir.

Xarici valyuta çevrilmələri

Konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər ABŞ dolları ilə təqdim edilir və xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, yaxın minədək yuvarlaqlaşdırılır.

Şirkət, onun törəmə və asılı müəssisələrinin funksional valyutaları aşağıda təqdim edilir:

SGC QSC	ABŞ dolları
SGC Upstream MMC	ABŞ dolları
SGC Midstream MMC	ABŞ dolları
TANAP A.Ş.	ABŞ dolları
AzTAP GmbH	Avro
TAP AG	Avro

Xarici valyuta ilə aparılan əməliyyatlar əvvəlcə əməliyyat tarixinə qüvvədə olan müvafiq valyuta məzənnələrini tətbiq etməklə, Qrupun müvafiq müəssisələrinin funksional valyutası ilə qeydə alınır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Xarici valyuta çevrilmələri (davamı)

Qrupun müvafiq müəssisəsinin funksional valyutasından fərqli valyuta ilə ifadə edilmiş monetar aktiv və öhdəliklər, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixinə qüvvədə olan müvafiq valyuta məzənnələrinə əsasən həmin müəssisənin funksional valyutasına çevrilir.

Qrupun müvafiq müəssisələrinin funksional valyutalarında yenidən ölçülmə nəticəsində yaranan məzənnə gəlir və zərərləri konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda qeyd alınır.

Qrup müəssisələrinin funksional valyutası Qrupun hesabat valyutasından fərqləndikdə, Qrup müəssisələrinin nəticələri və maliyyə vəziyyəti aşağıdakı şəkildə Qrupun hesabat valyutasına çevrilir:

- (i) Hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə aktiv və öhdəliklər, konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində qüvvədə olan yekun məzənnə ilə çevrilir;
- (ii) Hər bir məcmu gəlir haqqında hesabat üzrə gəlir və xərclər orta məzənnə ilə yenidən qiymətləndirilir (həmin orta məzənnə əməliyyat tarixinə məzənnələrin məcmu təsirinə əsaslı şəkildə yaxın olmadıqda, gəlir və xərclər əməliyyat tarixinə qüvvədə olan məzənnə ilə çevrilir); və
- (iii) Bütün məzənnə fərqləri kapital hesabında ayrıca komponent – məzənnə çevrilməsindən yaranan fərq kimi əks etdirilir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnəsi 1.1039 ABŞ dolları üçün 1 Avro (31 dekabr 2022-ci il: 1.0655 ABŞ dolları üçün 1 Avro), 0.0339 ABŞ dolları üçün 1 TRY (31 dekabr 2022-ci il: 0.0535 ABŞ dolları üçün 1 TRY) və 1.1885 ABŞ dolları üçün 1 CHF (31 dekabr 2022-ci il: 1.0831 ABŞ dolları üçün 1 CHF) olmuşdur.

Cari və uzunmüddətli təsnifat

Qrup konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktiv və öhdəlikləri cari/uzunmüddətli təsnifat əsasında təqdim edir. Aktiv aşağıdakı hallarda cari kimi təsnif edilir:

- ▶ Normal əməliyyat dövründə satılması gözlənilir və ya satılması və ya istifadəsi planlaşdırılır;
- ▶ Əsasən ticarət məqsədləri üçün saxlanılır;
- ▶ Hesabat tarixindən on iki ay sonra reallaşdırılması gözlənilir; və ya
- ▶ Hesabat tarixindən sonra ən azı on iki ay ərzində öhdəliyi ödəmək üçün mübadiləsi və ya istifadəsi məhdudlaşdırıldığı hallar istisna olmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentidir.

Öhdəlik aşağıdakı hallarda cari kimi təsnif edilir:

- ▶ Normal əməliyyat dövründə ödənilməsi gözlənilir;
- ▶ Əsasən ticarət məqsədləri üçün saxlanılır;
- ▶ Hesabat tarixindən sonra on iki ay ərzində ödənilməlidir; və ya
- ▶ Hesabat tarixindən sonra ən azından on iki ay ərzində öhdəliyin ödənilməsini təxirə salmaq üçün şərtsiz hüquq yoxdur.

Qrup bütün digər aktiv və öhdəlikləri, o cümlədən təxirə salınmış vergi aktivlərini və öhdəliklərini uzunmüddətli kimi təsnif edir.

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin ölçülməsi

Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyerdə və ya amortizasiya olunmuş dəyerdə qeydə alınır. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin ölçülməsi (davamı)

Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında adi əməliyyatda aktivin satılması zamanı alınacaq və ya öhdəliyin ötürülməsi üçün ödəniləcək qiymətdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarında və ya əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarında aparılması ehtimal edilir. Qrupun əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz ən yaxşı iqtisadi mənafeələrini güdürlər.

Qrup müvafiq müşahidə olunan giriş məlumatlarının istifadəsini maksimallaşdırmaq və müşahidə olunmayan giriş məlumatlarının istifadəsini minimallaşdırmaqla müəyyən şərtlərə uyğun olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatın mövcud olduğu qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərləri qiymətləndirilmiş və ya açıqlanmış bütün aktivlər və öhdəliklər aşağıda təsvir olunan ədalətli dəyər iyerarxiyası daxilində ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi üçün bütövlükdə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında kateqoriyalara aid edilir:

Səviyyə 1 – Oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar;

Səviyyə 2 – Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları;

Səviyyə 3 – Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Qrup hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə bağlıdır. Əlavə xərclər əməliyyatın həyata keçirilmədiyə təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri əməliyyat xərclərinə daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş dəyər əsas məbləğin qaytarılmasını çıxmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə gözlənilən kredit zərərləri (GKZ) üçün ehtiyatı çıxmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya olunmuş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilir və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərində daxil edilir.

Effektiv faiz dərəcəsi metodu maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində bölüşdürülməsi metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərlər xaric olmaqla) maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırılan dəqiq dərəcədir.

Üzən faiz dərəcəsi ilə maliyyə alətləri üçün faizin bazar dərəcələrində dəyişiklikləri əks etdirmək üçün pul vəsaitlərinin hərəkətinin dövrü olaraq yenidən qiymətləndirilməsi effektiv faiz dərəcəsinə əvəz edir, lakin alətlər ilkin olaraq əsas məbləğə bərabər məbləğlə uçota alınarsa, gələcək faiz ödənişlərinin yenidən qiymətləndirilməsi aktiv və ya öhdəliyin balans dəyərində əhəmiyyətli təsir göstərmir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Maliyyə aktivləri

İlkin tanınma və ölçülmə

Maliyyə aktivləri ilkin tanınmada sonradan amortizasiya hesablanmış dəyərlə, digər məcmu gəlir vasitəsilə ədalətli dəyərlə (DMGƏD) və mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlə (MZƏD) ölçülmüş kimi təsnifləşdirilir.

İlkin tanınmada maliyyə aktivlərinin təsnifatı maliyyə aktivləri üzrə müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin xüsusiyyətlərindən və Qrupun bunları idarə etmək üçün seçdiyi biznes modeldən asılıdır. Əhəmiyyətli maliyyələşdirmə komponentinin daxil olmadığı və ya Qrupun praktik vasitənin tətbiq etdiyi ticarət debitor borcları istisna olmaqla Qrup ilk öncə maliyyə aktivlərini ədalətli dəyərlə ölçür və ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən alətlər kimi tanınan aktivlər üçün əməliyyat xərclərini əlavə edir. Əhəmiyyətli maliyyələşdirmə komponentinin daxil olmadığı və ya Qrupun praktiki məqsədəuyğun vasitənin tətbiq etdiyi ticarət debitor borcları 15 sayılı MHBS əsasında müəyyənləşdirilən əməliyyat qiyməti ilə ölçülür.

Maliyyə aktivinin amortizasiya dəyəri ilə və ya DMG vasitəsilə ədalətli dəyərlə təsnifləşdirilməsi və ölçülməsi üçün qalan əsas məbləğ üzrə "yalnız əsas məbləğin və faizlərin ödənilməsini (YƏMFÖ)" təşkil edən pul vəsaitlərinin hərəkəti yaradılmalıdır. Bu qiymətləndirməyə "YƏMFÖ testi" deyilir və hər bir alət üzrə ayrıca aparılır. YƏMFÖ-yə aid olmayan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə maliyyə aktivləri biznes modelindən asılı olmayaraq təsnif edilir və MZƏD ilə ölçülür.

Qrupun maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün seçdiyi biznes modeli, onun pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmaq məqsədilə maliyyə aktivlərinin idarəedilməsi metodunu təsvir edir. Başqa sözlə, Qrupun biznes modeli pul vəsaitlərinin hərəkətinin müqavilədən, maliyyə aktivlərinin satışından və ya onların hər ikisindən yaranacağını müəyyən edir. Qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin alınması və ya satılması əməliyyatları alqı-satqı tarixində, yəni Qrup aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır.

Sonrakı ölçülmə

Sonrakı ölçülmə məqsədilə maliyyə aktivləri 4 kateqoriyaya təsnifləşdirilir:

- ▶ Amortizasiya olunmuş dəyərlə tanınan maliyyə aktivləri (borc alətləri);
- ▶ Məcmu gəlirləri və zərərləri yenidən bölüşdürməklə DMGƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri (borc alətləri);
- ▶ Uçotdan çıxarılanda məcmu gəlirləri və zərərləri yenidən bölüşdürmədən DMGƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri (kapital alətləri);
- ▶ MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri.

Amortizasiya olunmuş dəyərlə tanınan maliyyə aktivləri (borc alətləri)

Bu kateqoriya Qrupa daha uyğundur. Aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetirilərsə, Qrup maliyyə aktivini amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçməlidir:

- ▶ Maliyyə aktivini biznes modeli çərçivəsində və onlarla bağlı müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır və;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğin və faizlərin ödənilməsini təşkil edən pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Amortizasiya olunmuş dəyərlə maliyyə aktivləri sonradan Effektiv Faiz Dərəcəsi (EFD) metodundan istifadə etməklə ölçülür və dəyərsizləşmə hesablanır. Gəlirlər və zərərlər mənfəət və ya zərərdə aktiv uçotdan çıxarılanda, dəyişiklik ediləndə və ya dəyərsizləşəndə, həmçinin amortizasiya prosesi vasitəsilə tanınır.

Qrupun amortizasiya hesablanmış dəyərlə maliyyə aktivlərinə ticarət debitor borcları, kredit üzrə debitor borcları və digər uzunmüddətli maliyyə aktivləri daxildir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Maliyyə aktivləri (davamı)

Uçotdan çıxarılma

Maliyyə aktivini (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan (yəni Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından) çıxarılır:

- ▶ Aktivdən pul vəsaitləri əldə etmək hüququnun vaxtı başa çatmışdır; və ya
- ▶ Qrup özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya üzərinə aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və gecikmədən ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və ya Qrup (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş və ya (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini nə köçürmüş, nə də özündə saxlamış, lakin aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

Qrup MZƏD ilə əks olunmayan bütün borc alətləri üçün GKZ ehtiyatı tanıyır. GKZ müqaviləyə uyğun olaraq ödəniləcək pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə Qrupun əldə etməni gözlədiyi bütün pul vəsaitlərinin hərəkəti arasında fərqi ilkin effektiv faiz dərəcəsinə yaxın dərəcə ilə diskontlaşdırmaqla müəyyən edilir.

GKZ iki mərhələdə müəyyən edilir. İlk tanınmadan sonra kredit riski əhəmiyyətli artmayan kredit öhdəlikləri üçün GKZ növbəti 12 aylıq dövr ərzində mümkün olan defolt hadisəsindən irəli gələn kredit zərərləri üçün hesablanır (12aGKZ). İlk tanınmadan sonra kredit riski əhəmiyyətli artan kredit öhdəlikləri üzrə kredit ehtiyatı aktivin qalan müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində GKZ) əsaslanır.

Qrup müqavilə üzrə qalan məbləğlərin tam şəkildə hər hansı kredit təminatları nəzərə alınmadan əldə edilə bilməsi ehtimalının zəif olduğuna işarə edən daxili və ya xarici məlumat mövcud olduğu təqdirdə maliyyə aktivini üzrə defoltun baş verdiyini hesab edə bilər. Maliyyə aktivini müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin bərpa ediləcəyi əsaslı olaraq gözlənilməyəndə silinir.

Maliyyə öhdəlikləri

İlkin tanınma və ölçülmə

Maliyyə öhdəlikləri, ilkin tanınma zamanı, müvafiq olaraq, ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə öhdəlikləri, kredit və borc öhdəlikləri və ya effektiv hedcinqdə hedcinq aləti kimi təyin olunan törəmə alətlər kimi təsnif edilir.

Bütün maliyyə öhdəlikləri ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır, kredit və borc öhdəlikləri ilə bağlı olan maliyyə öhdəliklərindən isə birbaşa aid edilən əməliyyat məsrəfləri çıxılır. Qrupun maliyyə öhdəliklərinə ticarət və digər kreditör borcları, kreditlər və borc öhdəlikləri daxildir.

Sonrakı ölçmə

Maliyyə öhdəliklərinin sonrakı ölçülməsi onların aşağıdakı təsnifatından asılıdır:

Kreditlər və borc öhdəlikləri

Bu kateqoriya Qrupa ən çox uyğun olandır. İlk tanınmadan sonra müqavilə ilə müəyyən edilmiş ödəmə cədvəli olan faiz hesablanan kreditlər və borc öhdəlikləri daha sonra effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə edilməklə amortizasiya edilmiş dəyərlə ölçülür. Gəlirlər və zərərlər konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda öhdəliklər uçotdan çıxarıldıqda, eləcə də effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə amortizasiya prosesi vasitəsilə əks etdirilir.

Amortizasiya edilmiş dəyər satınalma zamanı tətbiq edilən endirimi və ya əlavə qiyməti və effektiv faiz dərəcəsi metodunun ayrılmaz hissəsi olan haqq və xərcləri nəzərə almaqla hesablanır. Effektiv faiz dərəcəsi metodunun amortizasiyası konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda maliyyə xərclərinə daxil edilir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Maliyyə öhdəlikləri (davamı)

Ticarət və digər kreditor borcları

Ticarət və digər kreditor borcları biznes tərəfdaşı öz müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirəndə hesablanır və ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır, daha sonra isə effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə amortizasiya edilmiş dəyərlə uçota alınır.

Uçotdan çıxarılma

Maliyyə öhdəliyi o halda uçotdan çıxarılır ki, həmin öhdəlik ya dayandırılmış, ya ləğv olunmuş, ya da müddəti bitmiş olsun. Əgər mövcud maliyyə öhdəliyi eyni kreditor tərəfindən çox fərqli şərtlərlə başqası ilə əvəz edilərsə və ya mövcud öhdəliyin şərtləri çox dəyişərsə, bu dəyişiklik və ya əvəz edilmə ilkin öhdəliyin uçotdan çıxarılması və yeni öhdəliyin tanınması kimi qəbul edilir. Müvafiq balans dəyərlərindəki fərq il üzrə konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda öz əksini tapır.

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri yalnız o vaxt qarşılıqlı əvəz olunur və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ təqdim olunur ki, tanınmış məbləğləri qarşılıqlı əvəz etmək üçün hal-hazırda qanuni hüquq var və müəssisənin ya hesablaşmanı xalis məbləğlə həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivi reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti var.

Törəmə maliyyə alətləri və hedcinq uçotu

İlkin tanınma və sonrakı ölçülmə

Qrupun asılı müəssisəsi özünün xarici valyuta və faiz dərəcəsi risklərini hedcinq etmək üçün faiz dərəcəsi svopu müqavilələri kimi törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edir. Bu cür törəmə maliyyə alətləri ilkin olaraq törəmə müqavilənin bağlandığı tarixdə ədalətli dəyərlə tanınır, daha sonra isə ədalətli dəyərlə yenidən ölçülür. Ədalətli dəyər müsbət olduqda törəmə alətlər maliyyə aktivləri kimi, mənfi olduqda isə maliyyə öhdəlikləri kimi uçota alınır.

Hedcinq uçotu məqsədləri üçün, hedclər aşağıdakı kimi təsnif edilir:

- ▶ Tanınmış aktiv və ya öhdəliyin və ya tanınmamış qəti öhdəliyin dəyişməsi riskinin hedcinqi üçün ədalətli dəyər hedcləri;
- ▶ Tanınmış aktiv və ya öhdəliklə bağlı konkret riskə və ya yüksək dərəcədə ehtimal edilən proqnoz əməliyyatına aid olan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişkənlik riskinin və ya tanınmamış qəti öhdəlikdə xarici valyuta riskinin hedcinqi üçün pul vəsaitlərinin hərəkəti hedcləri.

Hedcinq münasibətlərinin başlanğıcında Qrupun asılı müəssisəsi hedcinq uçotunu tətbiq etmək niyyətində olduğu hedcinq münasibətlərini, eləcə də risklərin idarə edilməsi məqsədini və hedcinqi tətbiq etmək üçün strategiyayı rəsmi qaydada müəyyən edir və sənədləşdirir.

Sənədlərə hedcinq alətinin, hedcinq edilən maddənin müəyyən edilməsi, hedcinq edilən riskin təbiəti və Qrupun asılı müəssisəsinin hedcinq münasibətinin hedcinqin effektivliyi üzrə tələbləri qarşılıqlı qarşılıqamamasını necə qiymətləndirəcəyi (o cümlədən hedcinqin effektiv olmamasının səbəbləri və hedcinq əmsalının necə müəyyən edilməsinin təhlili) əks olunmalıdır. Hedcinq münasibəti, aşağıdakı bütün tələblər yerinə yetirilərsə, hedcinq uçotu üçün uyğun hesab edilir:

- ▶ Hedcinq edilən maddə ilə hedcinq aləti arasında iqtisadi əlaqə var;
- ▶ Kredit riskinin təsiri həmin iqtisadi əlaqədən irəli gələn dəyər dəyişikliklərinə təsir göstərmir;
- ▶ Hedcinq münasibətinin hedcinq əmsalı Qrupun faktiki hedcinq etdiyi hedcinq edilən maddənin kəmiyyəti və Qrupun asılı müəssisəsinin həmin hedcinq edilən maddənin kəmiyyətini hedcinq etmək üçün faktiki istifadə etdiyi hedcinq alətinin kəmiyyətindən irəli gələn əmsala bərabərdir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Törəmə maliyyə alətləri və hedcinq uçotu (davamı)

Hedcinq uçotu üzrə meyarlara cavab verən hedcinq münasibətləri aşağıdakı kimi uçota alınır:

Pul vəsaitlərinin hərəkəti hedcləri

Hedcinq aləti üzrə gəlir və ya zərərin effektiv hissəsi digər məcmu gəlirdə pul vəsaitlərinin hərəkətinin hedcinqi üzrə ehtiyatda tanınır, bu zaman hər hansı qeyri-effektiv hissə bilavasitə məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınır. Pul vəsaitlərinin hərəkətinin hedcinq ehtiyatına hedcinq aləti üzrə məcmu gəlir və ya zərər və hedcinq edilən maddənin ədalətli dəyərində məcmu dəyişiklik (hansının daha aşağı olmasından asılı olaraq) nəzərə alınmaqla düzəlişlər edilir.

Neft-qaz aktivləri

Neft-qaz aktivləri yığılmış amortizasiya və lazım gələrsə yığılmış dəyərsizləşmə zərərinə ilkin dəyərdən çıxılmaqla qeydə alınır. Bu dəyərə tanınma meyarı qarşılandığı halda, neft-qaz aktivlərinin dəyişdirilən hissələrinin dəyəri və uzunmüddətli tikinti layihələrinin borc öhdəlikləri üzrə xərcləri daxildir.

Bütün kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Neft-qaz aktivlərinin əsas hissələrinin və ya komponentlərinin dəyişdirilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr istismardan çıxarılır.

Hər hesabat dövrünün sonunda rəhbərlik, neft-qaz aktivləri üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcud olub-olmadığını qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa dəyərini təxmin edir. Aktivin bərpa dəyəri, aktivin satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Aktivin balans dəyəri onun bərpa dəyərinə qədər azaldılır və dəyərsizləşmə üzrə zərər il üzrə mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin daha olmamasına və ya azala biləcəyinə dair əlamətlər olduqda, aktiv üzrə əvvəlki illərdə qeydə alınmış dəyərsizləşmə zərəri ləğv edilir.

Aktivlərin satışından yaranan gəlir və zərərlər satışdan daxilolmaların satılmış aktivin balans dəyəri ilə müqayisə etməklə müəyyən edilir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Tamamlanmamış tikinti

Boru kəməri sistemlərinin tikintisi və gücünün genişləndirilməsi üçün layihələrə birbaşa və ya dolayısı ilə aid olan bütün xərclər tamamlanmamış tikinti kimi kapitallaşdırılır. Tamamlanmamış tikinti maya dəyəri ilə uçota alınır və köhnəlmə hesablanır. Tamamlanmamış tikinti tamamlandığı zaman neft-qaz aktivlərinə köçürülür.

Köhnəlmə, tükənmə və amortizasiya

Neft-qaz aktivləri üzrə kapitallaşdırılmış xərclərin köhnəlməsi, tükənməsi və amortizasiyası istehsal vahidi metodundan istifadə etməklə hesablanır və bu zaman əmlak alışlarının dəyəri üçün təsdiq edilmiş ehtiyatlar, kəşfiyyat və istismar xərcləri üçün isə təsdiq edilmiş işlənmiş ehtiyatlar əsas götürülür.

İstehsal vahidinin amortizasiya dərəcəsinin tətbiq edildiyi baza aktivləri müəyyən edilərkən istismar quyularının planlaşdırılmış qrupu ilə əlaqədar dənizdə hasilat platformasının, terminalın dəyəri və çəkilmiş digər istismar xərcləri, əlavə istismar quyuları qazılanadək, hələ qazılmamış quyulara aid olan istismar xərcləri qədər azaldılır. Eynilə, tükənmə dərəcəsi hesablanarkən yalnız əhəmiyyətli əlavə istismar xərcləri çəkildikdən sonra istehsal ediləcək təsdiq edilmiş ehtiyatlar təsdiq edilmiş işlənmiş ehtiyatlardan çıxarılır.

Boru kəməri sistemləri üzrə kapitallaşdırılmış xərclərin köhnəlməsi, tükənməsi və amortizasiyası boru kəmərlərinin istifadə dövrü ərzində birbaşa silinmə metodundan istifadə etməklə hesablanır. CQBK-nin ehtimal edilən istifadə müddəti boru kəməri rəsmi olaraq istifadəyə verildiyi 25 noyabr 2006-cı il tarixindən etibarən otuz il təşkil edir. TANAP sisteminin ehtimal edilən istifadə müddətinin 2062-ci ilədək olması gözlənilir.

Aktiv artıq onun istifadə müddətinin sonunda ehtimal edilən vəziyyətdədirsə, aktivin qalıq dəyəri Qrupun hazırda ehtimal edilən silmə xərclərini çıxmaqla aktivin silinməsindən əldə edəcəyi təqribi məbləğə bərabərdir.

Aktivlərin qalıq dəyərləri və istifadə müddətləri hər hesabat dövrünün sonunda təhlil edilir və müvafiq düzəlişlər edilir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Neftin və təbii qazın işlənməsi xərci

Qrup neft və təbii qazın işlənməsi fəaliyyətində mühasibat uçotunun müvəffəqiyyətli cəhdlər metodundan istifadə edir. Yer təkinin işlənməsi hüququnu əldə etmək, texniki mümkünlüyü müəyyən etmək, müəyyən edilmiş ehtiyatların kommersiya faydasını qiymətləndirmək, eləcə də təsdiq edilmiş ehtiyatları tapan kəşfiyyat quyularını qazmaq və avadanlıqla təchiz etmək üçün çəkilən xərclər kəşfiyyat və qiymətləndirmə aktivlərinin tərkibində kapitallaşdırılır. Təsdiq edilmiş ehtiyatları tapmayan kəşfiyyat quyularının qazılmasına çəkilən xərclər, geoloji və geofiziki xərclər və təsdiq edilməmiş aktivlərin saxlanması ilə bağlı məsrəflər isə birbaşa xərc kimi tanınır.

Təsdiq edilmiş neft və təbii qaz ehtiyatları müəyyən ediləndə və rəhbərlik işləmənin aparılmasını təsdiq edəndə, müvafiq kapitallaşdırma məsrəfləri ilk öncə dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilir və (tələb edilərsə) hər hansı dəyərsizləşmə zərəri tanınır, sonra isə qalıq neft-qaz aktivlərinə köçürülür. Kəşfiyyat və qiymətləndirmə mərhələsində amortizasiya hesablanır.

İcarələr

Qrup müqavilənin bağlandığı tarixdə onun icarə müqaviləsi olub-olmaması və ya tərkibində icarənin olub-olmamasını, yəni müqavilənin ödəniş qarşılığında müəyyən müddət ərzində müəyyən edilmiş aktivin istifadəsinə nəzarət etmək hüququnu verib-verməməsini qiymətləndirir.

Qrup icarəçi qismində

Qrup, qısamüddətli icarələr və az dəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə metodunu tətbiq edir. Qrup icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Qrup istifadə hüququ olan aktivləri icarə başladığı tarixdə (yəni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəmə və dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilmiş ilkin birbaşa xərclər, başlanma tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş icarə ödənişləri və alınmış icarə üzrə stimullar istisna olmaqla, əsas aktivin demontaj edilməsi və köçürülməsi və ya əsas aktivin və ya onun yerləşdiyi ərazinin bərpası üçün çəkiləcək xərclər üzrə ehtimal daxildir. Qrupun icarə müddətinin sonunda icarəyə götürülən aktiv üzrə mülkiyyət hüququ əldə etməyə əsaslı şəkildə əmin olması istisna olmaqla, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər üzrə gözlənilən istifadə müddəti və ya icarə müddəti ərzində (bu müddətlərdən hansı daha qısa olarsa) bərabər çıxılmalar metoduna əsasən aşağıdakı qaydada köhnəmə hesablanır. İstifadə hüququ olan aktivlərin (binalar və tikinti aktivləri) istifadə müddəti 6 ildir.

Əgər Qrup icarə müddətinin sonunda icarəyə götürülmüş aktiv üzrə mülkiyyət hüququnun əldə edilməsinə əmin olarsa, tanınmış istifadə hüququ olan aktiv müvafiq əsas aktivin ehtimal edilən istifadə müddəti ərzində dəyərsizləşir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarə başladığı tarixdə Qrup icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və qalıq dəyəri zamanətləri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Qrup tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Qrup icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirərsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

İcarələr (davamı)

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadıqda, Qrup icarə başladığı tarixə olan artan faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlama tarixindən sonra, faizin artmasını əks etdirmək üçün icarə öhdəliklərinin məbləği artırılır, edilmiş icarə ödənişləri üçün isə azaldılır. Bundan əlavə, icarə müddətində, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində və ya əsas aktivin alınması hüququnun qiymətləndirilməsində dəyişiklik baş verərsə, icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür. İcarə öhdəliyi yuxarıda göstəriləni kimi yenidən ölçüldükdə, istifadə hüququ olan aktivin balans dəyərinə müvafiq düzəlişlər edilir və ya istifadə hüququ olan aktivin balans dəyəri sıfıra enərsə həmin düzəliş mənfəət və ya zərərdə gəlir və ya zərər kimi qeydə alınır. İcarənin həcmi azaldan icarəyə dəyişiklik baş verdikdə, Qrup həmçinin mənfəət və zərərdə tanınması dayandırılmış icarə öhdəliyinin və istifadə hüququ olan aktivin hissələrinin balans dəyərləri arasındakı fərqə bərabər olan gəlir və ya zərəri tanıyır.

Artan faiz dərəcəsi (AFD)

İcarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığından Qrup artan faiz dərəcəsinə diskont dərəcəsi kimi istifadə edir. Artan faiz dərəcəsinə müəyyən edərəkən, icarəçi əsas aktivə deyil, istifadə hüququ olan aktivə oxşar şərt və girovu olan borc öhdəliklərini nəzərə alır. İcarəçinin artan faiz dərəcəsi icarəçinin oxşar iqtisadi mühitdə digərləri ilə yanaşı ödəməli olduğu faiz dərəcəsinə əks etdirir. Müqavilə şərtlərinə əsasən icarə ödənişlərinin icarəçinin funksional valyutasından fərqli valyutada ifadə edilməsi tələb olunduqda, artan faiz dərəcəsi həmin valyutada olan oxşar məbləğdə borc öhdəliyi əsasında müəyyən edilməlidir.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi

Qrup qısamüddətli icarələr üzrə istisnani icarə müddəti başlanma tarixindən 12 ayadək olan və alış opsiyonunu daxil etməyən qısamüddətli icarələrə tətbiq edir. Qrup həmçinin icarəyə götürülmüş aktivin yaşından asılı olmayaraq əsas aktivin dəyərini həmin aktiv yeni olduqda onun dəyəri əsasında qiymətləndirir və yeni aktivin dəyəri 5,000 ABŞ dollarınadək olduqda əsas aktivləri azdəyərli kimi uçota alır. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində bərabər hissələrə bölünməklə xərc kimi tanınır.

Yenilənmə opsiyonu ilə müqavilələrin icarə müddətinin müəyyən edilməsində əhəmiyyətli mülahizə

Qrup icarə müddətini icarənin uzadılması hüququnun istifadə ediləcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin uzadılması opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlər və həmin hüququn istifadə edilməyəcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin ləğv edilməsi opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlərlə birlikdə ləğv edilməyən icarə müddəti kimi müəyyən edir. Yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsinin əsaslı şəkildə müəyyən olub-olmamasını qiymətləndirərkən Qrup mülahizə tətbiq edir, yeni yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsi üçün iqtisadi stimül yaradan bütün müvafiq amillər nəzərdən keçirilir. Qrupun nəzarətində olan və onun yenilənmə opsiyonundan (məs. biznes strategiyasında dəyişiklik) istifadə etmək (və ya etməmək) qabiliyyətinə təsir göstərən mühüm hadisə və ya şərtlərdə əhəmiyyətli dəyişiklik baş verərsə, Qrup başlanma tarixindən sonra icarə müddətini yenidən qiymətləndirir.

Qrup icarədar qismində

Qrupun aktiv üzrə mülkiyyət hüququna aid olan bütün risk və faydaların əksəriyyətini ötürmədiyi icarələr əməliyyat icarələri kimi təsnif edilir. Əməliyyat təbiətinə görə yaranan icarə gəliri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə uçota alınır və məcmu gəlir haqqında hesabatda gəlirlərə daxil edilir. Əməliyyat icarəsinin razılaşdırılması və tənzimlənməsinə çəkilən ilkin birbaşa xərclər icarəyə götürülən aktivin balans dəyərinə əlavə edilir və icarə gəlirinin tanındığı qaydada icarə müddəti ərzində uçota alınır. Dəyişkən icarə ödənişləri qazanıldığı dövrdə gəlirlər kimi tanınır.

Avans ödənişləri

Avans ödənişləri, qarşı-tərəfin öhdəliklərini yerinə yetirməməsi riski yarananda, hər hansı ehtiyatı çıxmaqla ödənişin ilkin məbləği ilə tanınır və uçota alınır. Uzunmüddətli aktivlər üçün avans ödənişləri, eləcə də bir ildən uzun müddət ərzində təmin ediləcək avans ödənişləri uzunmüddətli avans ödənişləri kimi əks etdirilir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Borc öhdəlikləri üzrə məsrəflər

Nəzərdə tutulan istifadəyə və satışa hazır olması üçün əhəmiyyətli vaxtın sərf olunmasını tələb edən aktivin satın alınması, tikintisi və ya istehsalına birbaşa aid edilə bilən borclar üzrə məsrəflər müvafiq aktivlərin dəyərinin bir hissəsi kimi kapitallaşdırılır. Bütün digər borclar üzrə məsrəflər yarandığı dövrdə xərclərə silinir. Borclar üzrə məsrəflər Qrupun vəsaitlərin borc götürülməsi ilə əlaqədar çəkdiyi faizlər və digər xərclərdən ibarətdir.

Neft-qaz əmlakı, istismar xərcləri və digər qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

Qrup hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində aktivin dəyərsizləşmə biləcəyini göstərən hər hansı əlamətin olub-olmadığını qiymətləndirir. Əgər hər hansı əlamət olarsa və ya aktiv üçün dəyərsizləşmə testinin aparılması tələb olunursa, Qrup aktivin bərpa edilə bilən məbləğini hesablayır. Aktivin bərpa edilə bilən məbləği satış məsrəfləri çıxılmaqla aktivin və ya pul vəsaitlərini yaradan vahidin (PVYV) ədalətli dəyəri və onun istifadə dəyərindən daha yüksək olanıdır və hər hansı aktiv digər aktiv və ya aktivlər qrupu tərəfindən yaradılan pul vəsaitlərinin mədaxilindən əhəmiyyətli dərəcədə asılı olmayan pul vəsaitlərinin mədaxilini yaradırsa, həmin aktiv üçün fərdi olaraq müəyyən edilir. Aktivin və ya PVYV-in balans dəyərinin onun bərpa edilə bilən məbləğindən çox olduğu hallarda, aktiv dəyərsizləşmiş hesab edilir və onun dəyəri bərpa edilə bilən məbləğədək azaldılır.

Davam edən əməliyyatlar üzrə dəyərsizləşmə zərərləri konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda dəyərsizləşən aktivin funksiyasına uyğun olan xərc kateqoriyalarında əks etdirilir.

Mal-material ehtiyatları

Mal-material ehtiyatları maya dəyəri və xalis satış dəyəri arasında ən aşağı olan dəyerdə qeydə alınır. Xam neftin istehsal dəyəri orta çəki metodu ilə müəyyən edilir. Bu dəyər hər bir məhsulu cari yerinə və vəziyyətinə çatdırmaq məqsədilə fəaliyyətin adi gedişində çəkilən bütün xərcləri daxil edir. Xam neftin dəyəri alış dəyəri, tükənmə və köhnəlmə xərcləri və qaimə xərclərindən ibarətdir. Xam neftin xalis satış dəyəri fəaliyyətin adi gedişində ehtimal edilən satış qiymətindən gözlənilən tamamlama və satış xərclərini çıxmaqla müəyyən edilir.

Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklər

ŞD HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq, ŞD HPBS-nin Podratçı Tərəfləri kontrakt sahəsində neft-qaz əməliyyatlarında işlədilən neft-qaz hasilatı aktivlərinin yekun ləğvini maliyyələşdirmək öhdəliyini daşıyırlar. ŞD HPBS-yə uyğun olaraq, ləğv etmə işləri fondunun maksimal məbləği əsaslı məsrəflərin 10% artıq ola bilməz. Qrup aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklərinin cəmi məbləğində payını ŞD HPBS-nin şərtlərinə uyğun olaraq ilin sonuna kontrakt sahəsində neft-qaz əməliyyatları zamanı çəkilmiş bütün əsaslı məsrəflərə on faizlik limit tətbiq etməklə qiymətləndirir. Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklərinin cari dəyəri Qrup tərəfindən aktivlər quraşdırıldığı və ya istismara verildiyi zaman öhdəlik kimi qeydə alınır.

Öhdəliyin məbləği 31 dekabr 2023-cü il tarixinə öhdəliyə xas olan risklərin təsiri nəzərə alınmaqla düzəliş aparılmış 6.93% (31 dekabr 2022-ci il: 7.20%) risksiz dərəcə ilə diskontlaşdırılmış gələcək aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklərin cari dəyərinə bərabərdir. Öhdəliyin məbləğinə bərabər olan məbləğdə müvafiq maddi aktiv yaradılır. Daha sonra isə bu məbləğ təsdiq edilmiş ehtiyatlar əsasında hasilat həcminə müvafiq olaraq köhnəlir və gəlirdən silinir. İstismardan çıxarmanın təxmin edilmiş vaxtında və ya dəyərində dəyişikliklər ehtiyata düzəliş etməklə və neft-qaz hasilatı aktivlərinə müvafiq düzəliş etməklə perspektiv qaydada nəzərə alınır. Ləğv etmə öhdəliyi üzrə diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş maliyyə xərclərinə daxil edilir.

Gürcüstan və Azərbaycan hökumətləri arasında imzalanmış "Ev Sahibi Hökumət Anlaşması"na ("ESHA"-ya) uyğun olaraq, ESHA-ya xitam verildikdən sonra 30 gündən gec olmayaraq SCPC şirkəti, boru kəmərinin istismardan çıxarılması öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə dair həmin Hökumətlərə istismardan çıxarma planını təqdim etməlidir. Aktivin istismardan çıxarılması öhdəliyinin məbləği SCPC şirkətinin səhmdarları tərəfindən kapitallaşdırılır. Qrup SCPC-dəki iştirak payı ilə bağlı müvafiq aktivin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliyi tanıyır. Öhdəliyə ekvivalent məbləğdə müvafiq maddi əsas vəsait də yaradılır. Bu məbləğ sonradan amortizasiya edilir və gəlirə aid edilir. Öhdəliyin məbləği 31 dekabr 2023-cü il tarixinə 8%-ə bərabər olan, pulun vaxt dəyərinin cari bazar qiymətləndirmələrini və müvafiq hallarda öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən vergidən əvvəlki dərəcə ilə diskont edilmiş gələcək istismardan çıxarılma öhdəliklərinin diskontlaşdırılmış dəyərinə bərabərdir (31 dekabr 2022-ci il: 8%).

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklər (davamı)

Türkiyə hökuməti ilə imzalanmış ESHA-ya uyğun olaraq, Qrup ESHA-nın müddəti başa çatdıqdan sonra (2062) bütün istismardan çıxarma öhdəliklərini yerinə yetirməlidir. Hesabat tarixinə cari öhdəliyi ödəmək üçün Qrupun tanıdığı istismardan çıxarma öhdəliyi tələb olunan xərclərin rəhbərlik tərəfindən ən yaxşı qiymətləndirilməsini təmsil edir. Öhdəliyə ekvivalent məbləğdə müvafiq maddi əsas vəsait də yaradılır. Bu məbləğ sonradan amortizasiya edilir və gəlirə aid edilir. Öhdəliyin məbləği 31 dekabr 2023-cü il tarixinə 7.37%-ə bərabər olan, pulun vaxt dəyərinin cari bazar qiymətləndirmələrini və müvafiq hallarda öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən vergidən əvvəlki dərəcə ilə diskont edilmiş gələcək istismardan çıxarılma öhdəliklərinin diskontlaşdırılmış dəyərində bərabərdir (31 dekabr 2022-ci il: 6.3%).

Gəlirlərin tanınması

Qrupun gəlirləri Azərbaycanda istehsal edilən və Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə və Avropadakı müştərilərə satılan təbii qazın və xam neftin satışından əldə edilir. Bundan əlavə Qrup təbii qazın Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədəki müvafiq çatdırılma məntəqələrinə nəql edilməsindən gəlirlər tanımışdır. Gəlirlər xidmətlər və ya mallar üzrə nəzarət müştəriyə keçəndə Qrupun həmin xidmətlər və ya mallar üçün almağı gözlədiyi ödənişin məbləği ilə tanınır.

Təbii qazın və xam neftin satışı

Malların satışının ümumiyyətlə yeganə icra öhdəliyi olacağı gözlənilən müştərilərlə müqavilələr üçün Qrup təbii qazın və xam neftin satışından gəlirləri aktiv üzrə nəzarət müştəriyə keçdiyi anda tanımışdır.

Təbii qazın nəql edilməsi

Qrupun təbii qazın nəqli ilə bağlı müştərilərlə bağladığı müqavilələrə müvafiq təbii qazın nəql edilməsi haqqında müqavilələrə əsasən təbii qazın çıxış nöqtələrinə çatdırılması daxildir. Qrup gəlirləri yalnız vəd edilmiş xidməti müştəriyə ötürülməklə müəyyən edilmiş icra öhdəliyini yerinə yetirdiyi zaman tanıyır.

Overlift və anderlift xam neftinin uçotu

Neft-qaz məhsullarının istehsalı üçün Qrup ŞD HPBS çərçivəsində fəaliyyət göstərir. Qrup gəlirləri xam neftin faktiki satış həcmi əsasında tanıyır və məhsulun cari tarixədək faktiki olaraq satılan həcmi və tərəfin cari tarixədək satmaq hüququ olan məhsulun həcmi arasındakı hər hansı fərqlə nəticələnən istehsalda dəyişkənlik ilə bağlı heç bir dəyişikliklər etmir. Faktiki satılmış həcmərə uyğunlaşmaq məqsədilə istehsalda dəyişkənliyi nəzərə almaqla satışların maya dəyərinə düzəlişlər edilir. Anderlift aktivini və overlift öhdəliyininin ilkin tanınma zamanı ölçülməsi üçün Qrup maya dəyəri metodundan istifadə edir.

Dövlət qrantları

Dövlət qrantları onların Qrup tərəfindən alınacağına və Qrupun bu qrantlarla bağlı bütün şərtləri yerinə yetirəcəyinə əsaslı əminlik olanda uçota alınır. Qrant aktiv maddəsinə aid olanda əlaqəli aktivin ehtimal edilən istifadə müddəti üzrə bərabər məbləğdə gəlir kimi tanınır.

Bazar dərəcəsindən aşağı faiz dərəcəsi ilə dövlət (və ya dövlətə məxsus müəssisə) üçün buraxılan istiqrazdan əldə edilən fayda dövlət qrantı kimi uçota alınır. Belə fayda buraxılmış istiqrazın ilkin ədalətli dəyəri ilə alınmış daxilolmalar arasındakı fərq kimi ölçülür.

Mənfəət vergisi

Konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında mənfəət vergisi hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya qüvvəyə minmiş müvafiq qanunvericiliyə uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya digər dövrdə vergi təsiri digər məcmu gəlirlərdə və ya bilavasitə kapitalda uçota alınan əməliyyatlar istisna olmaqla, il üzrə mənfəət və ya zərər kimi əks etdirilir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup SCPC şirkətinin vergi öhdəliklərində (xüsusilə Azərbaycanda mənfəət vergisi, Gürcüstanda mənfəət vergisi və Gürcüstanda minimal vergi öhdəlikləri) 21.02% payının (31 dekabr 2022-ci il: 6.67% payının) maliyyələşdirilməsinə görə məsuliyyət daşıyırdı.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

Mənfəət vergisi (davamı)

ŞD HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq, Podratçı Tərəflər mənfəət vergisinin ödənilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Lakin ŞD HPBS-nə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət müəssisəsi xam neftin və təbii qazın satışları üzrə daxilolmalardan hər bir podratçı tərəfin mənfəət vergisinin ödənilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Müvafiq olaraq, Qrup mənfəət vergisini və əlaqəli gəlirləri konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda tanıyır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında onların balans dəyəri arasında yaranan müvəqqəti fərqlər üçün tam hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi, qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə (və qanunvericiliyə) əsasən hesablanır və müvafiq təxirə salınmış vergi aktivinin realizasiya ediləcəyi və ya təxirə salınmış vergi öhdəliyinin yerinə yetiriləcəyi halda tətbiq edilməsi gözlənilir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində başa çatan il üzrə Şirkətin korporativ mənfəət vergisi dərəcəsi 20 faiz olmuşdur.

Təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi cari vergi aktivləri və cari vergi öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquq olduqda, eləcə də qalıqları xalis şəkildə əvəzləşdirmək niyyəti mövcud olduğu halda təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri eyni vergi orqanı tərəfindən vergiyə cəlb edilən müəssisə və ya vergiyə cəlb edilən ayrı-ayrı müəssisələrə tətbiq edilmiş vergilərə aid olduqda həyata keçirilə bilər. Təxirə salınmış vergi aktivləri müvəqqəti fərqlərin istifadə olunması üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin əldə edilməsi ehtimalının mövcud olacağı zaman hesablanır.

Təxirə salınmış vergi öhdəliyi, Qrupun müvəqqəti fərqlərin bərpası dövrünə nəzarət etməsi və müvəqqəti fərqlərin yaxın gələcəkdə bərpa edilməməsi ehtimal olunan hallar istisna olmaqla, törəmə və asılı müəssisələrə investisiyaların qoyulmasından yaranan müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri çıxılmaq üzrə olan bütün müvəqqəti fərqlər, istifadə edilməmiş vergi kreditləri və istifadə edilməmiş vergi zərərləri üzrə tanınır. Təxirə salınmış vergi aktivləri, çıxılan müvəqqəti fərqlər, istifadə edilməmiş vergi kreditləri və istifadə edilməmiş vergi zərərlərinin əvəzinə vergiyə cəlb olunan mənfəətin mövcud olacağı ehtimalı olduqda tanınır. Aşağıdakı hallar istisnadır:

- ▶ Çıxılan müvəqqəti fərqə aid olan təxirə salınmış vergi aktivini müəssisələrin birləşməsi olmayan əməliyyatda aktivin və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından yarandığı və əməliyyat zamanı mühasibat mənfəəti və vergi tutulan mənfəət və ya zərəre təsir etmədiyi hal;
- ▶ Törəmə müəssisələr, asılı müəssisələr və birgə razılaşmalardakı iştirak payları ilə əlaqədar çıxılan müvəqqəti fərqlər ilə bağlı – təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız müvəqqəti fərqlərin yaxın gələcəkdə bərpa olacağı ehtimalı və müvəqqəti fərqlərin istifadəsinin mümkün olduğu vergiyə cəlb olunan mənfəətin mövcud olduğu halda tanınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi, aktivlərin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliklər üçün ehtiyatın, eləcə də əsas vəsaitlərin ilkin dəyəri üzrə müvafiq düzəlişlərin uçota alınması və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsindən yaranan müvəqqəti fərqlər üçün tam şəkildə hesablanır. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri üçün eyni yanaşma istifadə edilir.

TANAP A.Ş.-nin əməliyyat vergisi

Türkiyə Respublikası ilə TANAP A.Ş. arasında imzalanmış sazişə uyğun olaraq müəyyən edilmişdir ki, TANAP A.Ş.-nin korporativ mənfəət vergisi yalnız boru kəməri istifadəyə verildikdən sonra boru kəməri ilə ötürülən təbii qazın həcminə əsaslanacaq. 7 aprel 2017-ci il tarixində alınmış vergilərin ödənilməsinə dair göstərişə uyğun olaraq TANAP A.Ş.-dən korporativ vergi tutulmur. TANAP A.Ş. giriş məntəqəsində ölçülmüş qazın hər min kub metri üzrə 6.57 ABŞ dolları məbləğində (2022-ci il: qazın hər min kub metri üzrə 6.44 ABŞ dolları) vergi ödəməlidir.

Seqmentlər üzrə məlumat

Əməliyyat seqmentləri haqqında məlumat Qrupun əsas qərarları qəbul edən şəxsinə təqdim edilən daxili hesabatlarla uyğun şəkildə təqdim edilir. Gəlirləri, aktivlərinin nəticələri bütün seqmentlərin on faizindən az olmayan seqmentlər ayrıca təqdim edilir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

2. Mühüm uçot prinsipləri haqqında məlumat (davamı)

İşçilərə ödənişlər

Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və bülletenlər üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar (məs. səhiyyə xidmətləri və uşağ bağçaları) Qrupun işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlərin göstərildiyi ildə hesablanır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Hazırkı maliyyə hesabatlarında əlaqəli tərəflər dedikdə, tərəflərdən birinin digər tərəfə nəzarət etmək və ya digər tərəfin maliyyə və əməliyyat qərarlarının çıxarılmasına mühüm təsir göstərmək imkanına malik olması nəzərdə tutulur. Hər bir mümkün əlaqəli tərəf münasibətləri nəzərdən keçirilərkən münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də diqqət yetirilir.

Əlaqəli tərəflər öz aralarında əlaqəli olmayan tərəflərin apara bilmədiyi əməliyyatları həyata keçirə bilər. Bununla yanaşı, əlaqəli tərəflər arasında aparılan əməliyyatların şərtləri, müddətləri və məbləğləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında aparılan əməliyyatlarla eyni olmaya bilər. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların xüsusiyyətindən irəli gələrək, onların kommersiya cəhətdən müstəqil əməliyyatlar kimi hesab edilməsi gözlənilə bilməz.

Şərti öhdəliklər

Şərti öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün vəsaitlərin xərclənməsinin tələb edilməsi və etibarlı qiymətləndirmə aparmaq imkanının olması ehtimal edilməyəndə, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında şərti öhdəliklər tanınmır. Şərti aktiv konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında tanınmır, lakin, iqtisadi səmərələrin əldə edilməsi ehtimalı mövcud olanda açıqlanır.

3. Əhəmiyyətli uçot mülahizələri, təxminləri və fərziyyələri

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması rəhbərlikdən mülahizələrin, təxminlərin və fərziyyələrin işlədilməsini tələb edir, bunlar isə hesabatda daxil edilən aktiv və öhdəliklərin, gəlir və xərclərin məbləğlərinə və hesabat dövrünün sonunda təəhhüdlərin, zəmanətlərin və şərti öhdəliklərin açıqlamalarına öz təsirini göstərir. Bu fərziyyələrlə və təxminlərlə bağlı qeyri-müəyyənlik gələcək dövrlərdə təsirə məruz qalmış aktiv və ya öhdəliyin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişin edilməsini tələb edən nəticələrə gətirib çıxara bilər.

Rəhbərlik müntəzəm olaraq, gəlirlərin tanınması və şərti aktiv və öhdəliklərə aid olan təxminlər də daxil olmaqla, öz təxminlərini qiymətləndirir. Rəhbərlik öz təxminlərini mövcud şəraitdə müxtəlif xüsusi bazar fərziyyələri ilə əsaslandırır və bununla aktivlərin digər mənbələrdən əldə edilə bilməyən balans dəyərləri haqqında ehtimallara əsas yaradır. Müxtəlif ehtimal və ya şərtlərdən asılı olaraq, faktiki nəticələr bu təxminlərdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər.

Növbəti maliyyə ilində aktiv və öhdəliklərin balans məbləğlərində ciddi düzəlişlərin aparılması riskinə səbəb olan, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın tarixinə olan gələcəyə və qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliklərinin digər əsas mənbələrinə dair əsas fərziyyələr aşağıda müzakirə edilir.

Ehtiyatların qiymətləndirilməsi

Hesabatda göstərilən təsdiq edilmiş və mümkün ehtiyatların çıxarıla bilən həcmi qiymətləndirildiyi zaman gələcək pul hərəkətləri üçün əmtəə qiymətləri, məzənnə dərəcələri, diskont dərəcələri və istehsal və nəqliyyat xərcləri ilə bağlı subyektiv fərziyyələr nəzərə alınır. Bundan əlavə, rezervuarların həcmi, forması, dərinliyi və kəmiyyətini və onların gözlənilən istismarını qiymətləndirmək məqsədilə mürəkkəb geoloji və geofiziki modellərin şərhini də tələb olunur. Ehtiyatların qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilən iqtisadi, coğrafi və texniki amillər vaxtaşırı olaraq dəyişə bilər, hesabat verilmiş ehtiyatlarda dəyişikliklər gözlənilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərində dəyişikliklərə görə aktivlərin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliklərinə təsir göstərə bilər. Ehtiyatlar məcmu gəlir haqqında hesabatda köhnəlmə, tükənmə və amortizasiya xərcləri məbləğinin ayrılmaz hissəsidir.

Təbii qaz və kondensat ehtiyatları Dövlətlə podratçı tərəflər arasında hasilatın bölünməsi normasında dəyişikliyə görə qiymətin dəyişməsinə əsaslanır. Təbii qazın qiymətləri xam neftin qiymətləri və digər giriş məlumatlarından asılı olaraq sabit və ya dəyişkən olan uzunmüddətli satış müqavilələrinə əsasən hesablanır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli uçot mülahizələri, təxminləri və fərziyyələri (davamı)

Ehtiyatların qiymətləndirilməsi (davamı)

Qiymətləndirilmiş kommersiya ehtiyatlarının səviyyəsi, həmçinin, Qrupun işlənmə və hasilat aktivlərinin balans dəyərinin dəyərsizləşməsinin müəyyən edilməsində mühüm amildir. Beynəlxalq səviyyədə tanınmış müstəqil ehtiyat mühəndislərinin ən son proqnozları 31 dekabr 2023-cü il tarixində edilmişdir.

GKZ-nin ölçülməsi

Qrup bütün alətlər üçün defolt ehtimalını xarici reyting üzrə miqrasiya matrisləri əsasında ehtimal edir. Defolt ehtimalı üzrə qiymətləndirmələr dövr ərzində və müəyyən vaxta qədər kalibrasiya edilmiş və proqnoz məlumatları nəzərə alınaraq düzəlişlər edilmişdir. Proqnoz məlumatlarının inteqrasiyası defolt ehtimalının cari vəziyyəti əks etdirmək üçün hesablanan proqnoz əmsalı ilə kalibrasiyası vasitəsilə aparılır.

Keçmiş dövrlər üzrə müşahidə edilən defolt dərəcələri, proqnoz şəraitləri və GKZ arasında əlaqənin qiymətləndirilməsi əhəmiyyətli qiymətləndirmə təşkil edir. GKZ məbləği şəraitlərin dəyişməsinə və iqtisadi proqnoza həssasdır. Qrupun əvvəlki dövrlər üzrə kredit zərəri təcrübəsi və iqtisadi şəraite dair proqnozları da müştərinin gələcək faktiki defoltunun göstəricisi ola bilməz.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Qrup icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsinə ("AFD") istifadə edir. AFD Qrupun oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Qrupun nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə heç bir müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklər

Qeyd 2-də göstəriləni kimi, ŞD HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq, Qrup ŞD yatağının neft-qaz ehtiyatlarının yetmiş faizi (70%) hasil edildikdə ləğv etmə fonduna vəsaitlər ayırmalı olacaqdır. Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklər belə öhdəliklərə xas olan risklərə uyğunlaşdırılmış risksiz dərəcə ilə diskontlaşdırılmış, hazırda işlənilən aktivlərlə bağlı gözlənilən ayırmaların məbləğində əks etdirilir. Bu qiymətləndirmə Qrupdan gözlənilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin vaxtını proqnozlaşdırmağı və Qrupun öhdəliklərinə xas olan risksiz dərəcəyə düzəliş etməyi tələb edir və beləliklə də, qeyri-müəyyənliyə məruz qalır. Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklərin qiymətləndirilməsi ləğv etmə fonduna ayırmaların 2026-cı ildə başlaması fərziyyəsinə əsaslanır (Qeyd 15). Hesablamada istifadə edilmiş ehtimal edilən diskont dərəcəsi rəhbərliyin ehtimal etdiyi dərəcədən 1% çox / az olarsa, ehtiyatın balans dəyəri, müvafiq olaraq, 32,028 ABŞ dolları az / 35,158 ABŞ dolları çox (31 dekabr 2022-ci il: 9,198 ABŞ dolları az / 10,070 ABŞ dolları çox) olardı.

Neft-qaz aktivlərinin bərpa edilməsi

Hər hesabat dövründə Qrup dəyərsizləşmə əlamətinin mövcudluğu baxımından hər bir PVYV-ni yoxlayır. Dəyərsizləşmə əlaməti mövcuddursa, bərpa edilə bilən məbləğin rəsmi qiymətləndirilməsi aparılır. Bərpa edilə bilən məbləğ – satış xərclərini çıxmaqla ədalətli dəyərin və ya istifadə dəyərinin daha yüksək olanıdır. Bu qiymətləndirmələr uzunmüddətli neft qiymətləri, diskont dərəcələri, əməliyyat xərcləri, gələcək kapital tələbləri, istismardan çıxarma xərcləri, ehtiyatlar və əməliyyat nəticələri (buna hasilat və satış həcmləri daxildir) kimi qiymətləndirmə və fərziyyələrin istifadə edilməsini tələb edir. Bu qiymətləndirmə və fərziyyələr risk və qeyri-müəyyənliklərə məruz qalır. Beləliklə də, şəraitlərin dəyişməsinin bu təxminlərə təsir göstərməsi ehtimalı var, bu isə aktivlərin və/və ya PVYV-lərin bərpa edilə bilən dəyərinə təsir göstərə bilər. Hesabat tarixinə dəyərsizləşmənin təhlili məqsədilə iqlim dəyişikliyi ilə bağlı hər hansı planlar gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti proqnozlarında nəzərə alınmış, daha qeyri-müəyyən uzunmüddətli planların və öhdəliklərin təsiri isə diskont dərəcəsinə əks etdirilmişdir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli uçot mülahizələri, təxminləri və fərziyyələri (davamı)

Neft-qaz aktivlərinin bərpa edilməsi (davamı)

Aşağıda təsvir edilən dəyərsizləşmə testinin aparılmasında istifadə edilən bərpa edilə bilən məbləğ istifadə dəyəridir. İstifadə dəyərinin dəyərləndirilməsi zamanı pul vəsaitlərinin ehtimal edilən gələcək hərəkəti pul vəsaitlərinin və aktivlər üçün səciyyəvi risklərin dəyərləndirilməsi zamanı cari bazar dəyərləndirmələrini əks etdirən vergidən əvvəlki diskont dərəcəsindən istifadə edilməklə onların cari dəyərində diskont edilir. 31 dekabr 2023-cü il tarixini Qrupun vergidən sonra diskont dərəcəsi 8.41% (2022-ci il: 8.17%) olmuşdur. Qrup istifadə dəyərini adətən rəhbərlik tərəfindən təsdiq edilmiş maliyyə büdcələrindən diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti modelindən istifadə etməklə təxmin edir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup dəyərsizləşmə amillərinin təhlili aparmış və dəyərsizləşmə zərərini müəyyən etməmişdir. (31 dekabr 2022-ci il: dəyərsizləşmə amilləri müəyyən edilməmişdir).

Şərti öhdəliklər

Öz xüsusiyyətinə görə şərti öhdəliklər yalnız bir və ya bir neçə gələcək hadisə baş verəndə yerinə yetirilməlidir. Şərti öhdəliklərin qiymətləndirilməsi gələcək hadisələrin nəticələri ilə bağlı əhəmiyyətli fərziyyələrin və mülahizənin tətbiqi ilə səciyyələnir.

4. Yeni və düzəliş edilmiş standart və şərhlər

4.1 Qrupun mühasibat uçotu siyasətlərində dəyişiklik

Qrup 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün (digər dövr göstərilməyibse) qüvvəyə minən standartlara müəyyən düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Digər buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəlişləri erkən tətbiq edilməmişdir. Hər bir düzəlişin xarakteri və təsiri aşağıda təsvir edilir:

17 sayılı MHBS “Sığorta Müqavilələri”

17 sayılı MHBS, sığorta müqavilələri üçün tanınma və ölçmə, təqdimat və açıqlamanı əhatə edən hərtərəfli yeni mühasibat standartıdır və “Sığorta Müqavilələri” adlı 4 sayılı MHBS-ni əvəz edir. 17 sayılı MHBS, qurumların növündən asılı olmayaraq, bütün sığorta müqaviləsi növlərinə (yeni həyat, qeyri-həyat, birbaşa sığorta və təkrar sığorta), habelə könüllü iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zəmanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq olunur. Bir neçə sahələrə istisna tətbiq olunacaq. 17 sayılı MHBS-nin ümumi məqsədi sığortaçılar üçün bütün müvafiq uçot aspektlərini əhatə edən daha faydalı və uyğun olan sığorta müqavilələrinin uçotu modelini təqdim etməkdir. 17 sayılı MHBS-nin əsasını ümumi model təşkil edir və aşağıdakılarla tamamlanır:

- ▶ Birbaşa iştirak şərtləri olan müqavilələr üçün xüsusi adaptasiya (dəyişkən haqq yanaşması);
- ▶ Sadələşdirilmiş yanaşma (mükafatın bölüşdürülməsi yanaşması) – əsas etibarını ilə qısamüddətli müqavilələrə aiddir.

Yeni standart Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

Uçot qiymətləndirmələrinin tərfi – 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər

8 sayılı MUBS-a düzəlişlərdə uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər, mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər və səhvlərin düzəldilməsi arasındakı fərq izah edilir. Bundan əlavə, müəssisələr tərəfindən uçot qiymətləndirmələrinin aparılması üçün ölçmə üsullarının və giriş məlumatlarının istifadə edilməsi yolları izah edilir.

Yeni standart Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

4. Yeni və düzəliş edilmiş standart və şərtlər (davamı)

4.1 Qrupun mühasibat uçotu siyasətlərində dəyişiklik (davamı)

“Uçot prinsiplərinin açıqlanması” – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər

2021-ci ilin fevral ayında BMUSK 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 *“Əhəmiyyətliyə dair mülahizələrin formalaşdırılması”*na düzəlişlər etmişdir. Həmin tövsiyələrdə əhəmiyyətlik mülahizələrinin mühasibat uçotu prinsiplərinə tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edilir. Düzəlişlərin məqsədi müəssisələr qarşısında qoyulmuş “vacib” mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanmasına dair tələbin “əhəmiyyətli” mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi və mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətlik anlayışını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi vasitəsilə daha səmərəli mühasibat uçotu prinsipləri üzrə açıqlamaların edilməsində müəssisələrə kömək etməkdir.

Düzəlişlər Qrupun maliyyə hesabatlarında hər hansı maddələrin tanınmasına və ya təqdim edilməsinə təsir göstərməmişdir, lakin uçot siyasətinin açıqlanmasına təsir göstərmişdir.

Vahid əməliyyatdan yaranan aktivlər və öhdəliklərlə bağlı təxirə salınmış vergi – 12 sayılı MUBS-a düzəlişlər

12 sayılı MUBS-a düzəlişlər ilkin tanınma istisnasının əhatə dairəsini daraldır, belə ki, həmin istisna artıq icarələr və istismardan çıxarma öhdəlikləri kimi bərabər vergi tutulan və çıxılan müvəqqəti fərqlərə səbəb olan əməliyyatlara tətbiq edilmir. Düzəlişlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

Beynəlxalq Vergi İslahatı - Pillar 2 Model qaydaları – 12 sayılı MUBS-a düzəlişlər

12 sayılı MUBS-a düzəlişlər İƏİT-in BEPS Pillar 2 qaydalarına cavab olaraq edilmişdir və aşağıdakıları əhatə edir:

- ▶ Pillar 2 modelinə aid qaydaların müxtəlif yurisdiksiyalarda tətbiqindən irəli gələn təxirə salınmış vergilərin tanınması və açıqlanması üçün məcburi müvəqqəti istisna; və
- ▶ Maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin həmin qanunvericilikdən, xüsusən də onun qüvvəyə minmə tarixindən əvvəl, Pillar 2 mənfəət vergilərinə cəlb edilib-edilməməsi məsələsini daha yaxşı başa düşməsinə kömək etmək üçün müvafiq müəssisələr üçün açıqlama tələbləri.

İstifadəsinin açıqlanması tələb olunan məcburi müvəqqəti istisna dərhal tətbiq edilir. Qalan açıqlama tələbləri 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edilir, 31 dekabr 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən əvvəl başa çatan aralıq dövrlər üçün isə tətbiq edilmir.

Yeni standart Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

4.2 Buraxılmış lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının buraxılması tarixinə buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standart və şərtlər aşağıda açıqlanır. Qüvvəyə mindiyi zaman, müvafiq olarsa, Şirkət həmin yeni və düzəliş edilmiş standart və şərtləri qəbul etmək niyyətindədir.

16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: Satış və geriye icarə əməliyyatında icarə öhdəliyi

2022-ci ilin sentyabr ayında BMUSK 16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər etmişdir. Həmin düzəlişlər satıcı-icarəçinin saxlanılan istifadə hüququ ilə bağlı gəlir və ya zərərin məbləğini tanımasını təmin etmək üçün, satış və geriye icarə əməliyyatında yaranan icarə öhdəliyinin ölçülməsində satıcı-icarəçinin istifadə etdiyi tələbləri müəyyən edir.

Düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və 16 sayılı MHBS-nin ilkin tətbiqi tarixindən sonra bağlanmış satış və geriye icarə əməliyyatlarına retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir. Erkən tətbiq icazə verilir və bu fakt açıqlanmalıdır. Düzəlişlərin Qrupun maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

4. Yeni və düzəliş edilmiş standart və şərtlər (davamı)

4.2 Buraxılmış lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

1 sayılı MUBS-a düzəlişlər – Öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi

2020-ci ilin yanvar ayında və 2022-ci ilin oktyabr ayında öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi üzrə tələbləri müəyyən etmək üçün BMUSK 1 sayılı MUBS-un 69-76 bəndlərinə düzəlişlər dərc etmişdir. Düzəlişlər aşağıdakı məsələlərə aydınlıq gətirir:

- ▶ Hesablaşmanı təxirə salmaq hüququ nəyi nəzərdə tutur;
- ▶ Təxirə salmaq hüququ hesabat dövrünün sonunda mövcud olmalıdır;
- ▶ Müəssisənin təxirə salmaq hüququndan istifadə edə bilməsi təsnifləşdirməyə təsir etmir;
- ▶ Konvertasiya edilə bilən öhdəliyə daxil edilmiş törəmə alətin özü kapital alətidirsə, öhdəliyin şərtləri təsnifləşdirməyə təsir göstərməyəcək;

Bundan əlavə, kredit müqaviləsindən yaranan öhdəliyin uzunmüddətli kimi təsnif edildiyi və təşkilatın ödənişi təxirə salmaq hüququ on iki ay ərzində gələcək şərtlərin qarşılınmasından asılı olduqda açıqlama tələbi tətbiq edilmişdir. Bu düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir. Qrup hazırda düzəlişlərin cari praktikasına təsirini və mövcud kredit müqavilələrinin yenidən müzakirə edilməsini tələb edilib-edilmədiyini qiymətləndirir.

7 sayılı MUBS və 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: Təchizatçının maliyyə sövdələşmələri

2023-cü ilin may ayında BMUSK 7 sayılı Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat adlı MUBS-a və 7 sayılı Maliyyə alətləri adlı MHBS-yə düzəlişlər dərc etmişdir. Açıqlamalar təchizatçının maliyyə sövdələşmələrinin xüsusiyyətlərini aydınlaşdıracaq və bu cür sövdələşmələr haqqında əlavə açıqlama tələb edəcək. Düzəlişlərdəki açıqlama tələbləri maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə təchizatçının maliyyə sövdələşmələrinin müəssisənin öhdəliklərinə, pul vəsaitlərinin hərəkətinə və likvidlik riskinə məruzluğa təsirlərini başa düşməyə kömək etmək məqsədi daşıyır.

Düzəlişlər 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minəcək. Erkən tətbiqə icazə verilir, lakin bu fakt açıqlanmalıdır. Düzəlişlərin Qrupun maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir.

5. Seqmentlər üzrə məlumatlar

Əməliyyat seqmentləri – biznes fəaliyyəti həyata keçirərək mənfəət əldə edən və ya xərclərin yaranmasını nəzərdə tutan, Qrupun rəhbərliyi tərəfindən fəaliyyət nəticələri müntəzəm olaraq təhlil edilən və haqqında ayrıca maliyyə məlumatları olan müəssisə komponentləridir.

Qrup məhsul və xidmətlər əsasında biznes vahidləri kimi təşkil edilmiş və iki hesabat seqmentinə ayrılmışdır:

- ▶ Neft və qaz – təbii qaz və qaz kondensatının hasilatını əks etdirir;
- ▶ Paylanma – təbii qazın nəqlini əks etdirir.

Yuxarıda göstərilən hesabat seqmentlərini yaratmaq üçün heç bir əməliyyat seqmentləri birləşdirilməmişdir.

Qrupun seqmentləri müxtəlif müştərilər üzrə ixtisaslaşan strateji biznes bölmələridir. Rəhbərlik resursların bölüşdürülməsi və fəaliyyət nəticələrinin qiymətləndirilməsi haqqında qərarların qəbul edilməsi məqsədilə ayrıca olaraq biznes vahidlərinin nəticələrini izləyir. Əməliyyat seqmentləri arasında köçürmə qiymətləri ya bir-birindən asılı olmayan, ya da asılı olan tərəflər arasında əməliyyatlar kimi həyata keçirilir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

5. Seqmentlər üzrə məlumatlar (davamı)**Hesabat seqmentlərinin mənfəət və ya zərəri, aktivləri və öhdəlikləri haqqında məlumat**

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə hesabat seqmentlərinə dair məlumat aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	Neft-qaz	Paylaşdırma	Bölüşdürül- məmiş (*)	Silinmələr və düzəlişlər (**)	Cəmi
Gəlirlər					
Kənar müştərilər	1,541,781	1,524,603	-	-	3,066,384
Seqment daxili	-	416,988	-	(416,988)	-
Cəmi gəlirlər	1,541,781	1,941,591	-	(416,988)	3,066,384
Əsas vəsaitlərin köhnəməsi və tükənməsi	(377,907)	(203,512)	-	-	(581,419)
Digər xərclər	(29,743)	(10,688)	-	9,928	(30,503)
Nəqliyyat tarifləri	(567,373)	-	-	407,060	(160,313)
Ümumi və inzibati xərclər	(5,797)	(356,522)	(3,193)	-	(365,512)
Digər gəlir	50,819	2,774	24,018	-	77,611
Faiz gəliri	141	3,718	396,794	(284,463)	116,190
Maliyyə xərcləri	(196,688)	(172,106)	(476,901)	284,463	(561,232)
Asılı müəssisələrin nəticəsində pay	-	71,173	-	-	71,173
Məzənnə fərqi gəlir	-	405	1,301	-	1,706
Mənfəət vergisi xərcləri	-	(35,585)	(320,715)	-	(356,300)
İl üzrə xalis (zərər)/mənfəət	415,233	1,241,248	(378,696)	-	1,277,785

(*) Bu rəqəmlərə qrup səviyyəsində idarə edilən və tanınan bölüşdürülməmiş əməliyyatlar daxildir.

(**) Seqment daxili gəlirlər və xərclər konsolidasiya zamanı silinir. Silinmələr kimi göstərilmiş məbləğlərə şirkət daxili əməliyyatlar daxildir.

	Neft-qaz	Paylaşdırma	Bölüşdürül- məmiş (*)	Silinmələr və düzəlişlər (**)	Cəmi
Asılı müəssisələrə investisiya	-	361,324	-	-	361,324
Digər hesabat seqmentinin aktivləri	4,169,309	7,462,198	7,469,410	(4,296,344)	14,804,573
Cəmi hesabat seqmentinin aktivləri	4,169,309	7,823,522	7,469,410	(4,296,344)	15,165,897
Digər hesabat seqmentinin öhdəlikləri	(3,243,581)	(1,731,847)	(7,138,067)	3,916,561	(8,196,934)
Cəmi hesabat seqmentinin öhdəlikləri	(3,243,581)	(1,731,847)	(7,138,067)	3,916,561	(8,196,934)
Əsaslı məsrəflər (***)					
Əlavələr	159,628	7,546	-	-	167,174
Satınalma	2,602,240	746,826	-	-	3,349,066
Cəmi əsaslı məsrəflər	2,761,868	754,372	-	-	3,516,240

(*) Bu rəqəmlərə qrup səviyyəsində idarə edilən və tanınan bölüşdürülməmiş aktivlər və öhdəliklər daxildir.

(**) Seqment daxili qalıqlar konsolidasiya zamanı silinir. Silinmələr kimi göstərilmiş məbləğlərə şirkət daxili qalıqlar daxildir.

(***) Kapital məsrəfləri maliyyə alətləri və təxirə salınmış vergi aktivləri istisna olmaqla uzunmüddətli aktivlərə edilən əlavələri əks etdirir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

5. Seqmentlər üzrə məlumatlar (davamı)**Coğrafi məlumat (davamı)**

Maliyyə alətləri və təxirə salınmış vergi aktivləri istisna olmaqla əhəmiyyətlik kəsb edən uzunmüddətli aktivlər aşağıda hər bir fərdi ölkə üçün ayrıca olaraq təqdim edilir:

	2023	2022
Azərbaycan	4,818,697	4,832,324
Türkiyə	5,797,848	5,963,229
Gürcüstan	474,083	480,725
İsveçrə	361,324	396,589
Cəmi	11,451,952	11,672,867

Təhlil aktivlərin yerləşməsi əsasında aparılmışdır.

6. Neft-qaz aktivləri

Neft-qaz aktivlərinin balans dəyərindəki hərəkətlər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	Neft-qaz hasilatı aktivləri	Boru kəməri aktivləri	Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə xərclər	Cəmi
Maya dəyəri				
31 dekabr 2021-ci il	2,170,715	7,287,639	158,829	9,617,183
Əlavələr	28,377	5,306	–	33,683
Silinmələr	–	–	(26,116)	(26,116)
31 dekabr 2022-ci il	2,199,092	7,292,945	132,713	9,624,750
Əlavələr	159,628	6,786	760	167,174
Əlavə iştirak payının satın alınması (Qeyd 15)	2,273,082	739,085	336,899	3,349,066
Silinmələr	–	–	(17,738)	(17,738)
31 dekabr 2023-cü il	4,631,802	8,038,816	452,634	13,123,252
Yığılmış tükənmə və köhnəlmə				
31 dekabr 2021-ci il	(591,667)	(516,822)	(39,607)	(1,148,096)
İl üzrə xərc	(144,848)	(180,033)	(6,482)	(331,363)
31 dekabr 2022-ci il	(736,515)	(696,855)	(46,089)	(1,479,459)
İl üzrə xərc	(335,854)	(203,512)	(42,053)	(581,419)
31 dekabr 2023-cü il	(1,072,369)	(900,367)	(88,142)	(2,060,878)
Xalis balans dəyəri				
31 dekabr 2023-cü il	3,559,433	7,138,449	364,492	11,062,374
31 dekabr 2022-ci il	1,462,577	6,596,090	86,624	8,145,291

Neft-qaz hasilatı aktivləri

31 dekabr 2023-cü il tarixinə neft-qaz hasilatı aktivləri Qrupun ŞD layihəsinin neft-qaz hasilatı aktivlərində 21.02%-lik iştirak payı ilə təmsil olunur (31 dekabr 2022-ci il: 6.67%-lik iştirak payı).

Boru kəmərinin aktivləri

31 dekabr 2023-cü il tarixinə boru kəmərinin aktivləri Qrupun CQBK layihəsində boru kəmərinin aktivlərinin dəyərində 21.02%-lik iştirak payı və TANAP layihəsi üzrə boru kəmərinin aktivlərinin ümumi dəyəri ilə təmsil olunur (31 dekabr 2022-ci il: 6.67%-lik iştirak payı).

*(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)***6. Neft-qaz aktivləri (davamı)****Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə xərclər**

31 dekabr 2023-cü il tarixinə aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə kapitallaşdırılmış xərclər Qrupun ŞD və CQBK layihələrinin məqsədləri üçün istifadə edilən aktivlərin istismardan çıxarılmasına aid olan xərclərdə 71.02%-lik iştirak payı və TANAP layihəsinin aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə ümumi xərclərdən ibarətdir (Qeyd 15) (31 dekabr 2022-ci il tarixinə: 6.67%-lik iştirak payı).

7. Avans ödənişləri

31 dekabrda avans ödənişləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2023	2022
Səhmlərin alınması üçün avans ödənişləri	–	3,101,022
Tikinti işləri ilə bağlı digər ödənişlər	3,820	5,619
	3,820	3,106,641

Əlavə səhmlərin alınması

23 iyul 2014-cü il tarixində Qrup ŞD layihəsində əlavə 10% iştirak payının və AQTŞ-də əlavə 8%-lik iştirak payının Azərbaycan (Şah Dəniz) Limited-dən (AzŞD) və CQBK layihəsində 10%-lik iştirak payının Azərbaycan (Cənubi Qafqaz Boru kəməri) Limited-dən (AzCQBK) alınması üçün Təxirə salınmış alqı-satqı müqaviləsi ("TSASM") imzalamışdır. Daha sonra 20 dekabr 2017-ci il tarixli TSASM-a edilmiş 1-ci Əlavə və 31 may 2019-cu il tarixli TSASM-a edilmiş 2-ci Əlavə ilə müqaviləyə düzəlişlər edilmişdir. Müqavilənin müddəalarına uyğun olaraq, Qrup bu payların alınması üçün AzŞD-yə və AzCQBK-yə avans ödənişləri etməlidir, səhmlər və iştirak payı üzrə nəzarət isə müqavilənin qüvvəyə minməsi üçün zəruri şərtlər yerinə yetirilməklə 31 mart 2023-cü ildə Qrupa keçməli idi. 2020-ci ilin sonuna Qrup TSASM əsasında AzŞD-yə və AzCQBK qarşısında bütün maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmişdir.

18 fevral 2022-ci il tarixində Qrup AzŞD-dən ŞD layihəsində əlavə 4,35%-lik iştirak payının və AQTŞ-də əlavə 3,48% payın və AzCQBK-dən CQBK layihəsində əlavə 4,35%-lik iştirak payının əldə edilməsi üçün Təxirə salınmış Alqı-Satqı Müqaviləsi ("Yeni TASM") imzalamışdır. Qrup AzŞD-yə və AzCQBK-yə müvafiq ödənişlər etmişdir. Səhmlər və səhmlər və iştirak payı üzərində nəzarətin müəyyən ilkin şərtlərin yerinə yetirilməsi ilə 31 mart 2023-cü il tarixində Qrupa keçəcəyi gözlənilir. Qrup 2022-ci ildə Yeni TASM üzrə AzŞD və AzCQBK qarşısında bütün maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmişdir.

"TASM" və "Yeni TASM" əsasında Qrup 31 mart 2023-cü ildə ŞD layihəsində əlavə 11.48%-lik iştirak payı, AQTŞ-də əlavə 11.48% səhmlər və CQBK layihəsində əlavə 14.35%-lik iştirak payı üzrə mülkiyyət hüququ və nəzarət əldə etmişdir. Nəticədə, ŞD layihəsində iştirak payı, AQTŞ-də səhmlər və CQBK layihəsində iştirak payı müvafiq olaraq 21.02%, 16.816% və 21.02% səviyyələrinə çatmışdır.

8. Asılı müəssisəyə investisiya

Qrup müəssisənin maliyyə və əməliyyat qərarlarında iştirak etməklə müəssisəyə əhəmiyyətli təsir göstərir. Qrup 2014-cü ildə AzTAP GmbH-də səhmlərin 100%-ni almaqla TAP AG-də investisiya əldə etmişdir.

31 dekabr 2023-cü və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərində Qrupun TAP AG-də iyirmi faizlik (20%) payı olmuşdur. TAP AG ŞD-nin təbii qazının Avropa ölkələrinə çatdırılması məqsədilə qazın Yunanıstan/Türkiyə sərhədindən Cənubi İtaliyaya nəql edilməsi infrastrukturunun qurulması və istismarına görə məsuliyyət daşıyır. 15 noyabr 2020-ci il tarixində, TAP AG TAP-ın ticari əməliyyatların başlamasını elan etmişdir, 31 dekabr 2020-cü il tarixində isə ŞD təbii qazının Avropa ölkələrinə çatdırılması başlamışdır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

8. Asılı müəssisəyə investisiya (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun TAP AG-yə investisiyasının balans dəyərində hərəkətlər icmal edilir:

	2023	2022
1 yanvarda ilkin balans dəyəri	396,589	264,574
Verilmiş dividend	(94,299)	-
Asılı müəssisənin vergidən sonrakı mənfəətdə payı	71,173	62,315
Asılı müəssisənin vergidən sonrakı digər məcmu (zərərində)/gəlirində payı	(26,306)	83,886
Məzənnə fərqi	14,167	(14,186)
31 dekabrda qalıq balans dəyəri	361,324	396,589

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun 31 dekabrda TAP AG-yə investisiyası haqqında ümumi maliyyə məlumatı təqdim edilir:

	2023	2022
Cari aktivlər	709,334	952,602
Uzunmüddətli aktivlər	4,760,143	4,917,465
Cari öhdəliklər	(541,429)	(589,145)
Uzunmüddətli öhdəliklər	(3,206,658)	(3,376,473)
Xalis aktivlər	1,721,390	1,904,449
Qrupun xalis aktivlərdə payı (20%)	344,278	380,890
Satınalma zamanı tanınan qudvil	18,872	18,872
Qudvilin çevrilməsi zamanı məzənnə fərqi	(1,826)	(3,173)
Balans dəyəri	361,324	396,589

31 dekabrda başa çatan dövr üzrə asılı müəssisənin nəticələrində pay:

	2023	2022
Gəlirlər	902,692	919,753
Əməliyyat xərcləri	(479,575)	(543,465)
Vergidən əvvəl mənfəət	423,117	376,288
Mənfəət vergisi üzrə zərər	(67,253)	(64,713)
İl üzrə xalis mənfəət	355,864	311,575
Qrupun xalis mənfəətdə payı (20%)	71,173	62,315
İl üzrə digər məcmu (zərər)/gəlir, vergi çıxılmaqla (20%)	(131,532)	419,430
Qrupun cəmi məcmu (zərərdə)/gəlirdə payı (Qeyd 13)	(26,306)	83,886

9. Kredit üzrə debitor borcları

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş. ("BOTAŞ") və SOCAR Turkey Enerji A.S.-dən ("STEAŞ") müvafiq olaraq 89,641 ABŞ dolları və 185,944 ABŞ dolları məbləğində (31 dekabr 2022-ci il: müvafiq olaraq 147,503 ABŞ dolları və 267,412 ABŞ dolları) kredit üzrə debitor borcları olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun debitor borclarının cari və uzunmüddətli hissələri müvafiq olaraq 148,696 ABŞ dollarına və 126,889 ABŞ dollarına (31 dekabr 2022-ci il: 145,402 ABŞ dollarına və 269,513 ABŞ dollarına) bərabər olmuşdur.

BOTAŞ-dan debitor borclarına 4,582 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 7,183 ABŞ dolları) məbləğində təxirə salınmış ödəniş və 85,059 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 140,320 ABŞ dolları) məbləğində kredit üzrə debitor borcu daxildir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

9. Kredit üzrə debitor borcları (davamı)

13 aprel 2015-ci il tarixində Qrup TANAP A.Ş.-dəki səhmlərinin 30%-ni BOTAŞ-a 168,226 ABŞ dolları məbləğində ödəniş və 33,645 ABŞ dolları məbləğində faiz hesablanmayan təxirə salınmış ödəniş müqabilində satmışdır. İlk tanınma zamanı təxirə salınmış ödənişin ədalətli dəyəri oxşar maliyyə alətləri üçün bazarda borc üzrə faiz dərəcəsini (3.5%) istifadə etməklə cari dəyərlə 28,006 ABŞ dolları məbləğində hesablanmışdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində BOTAŞ-dan təxirə salınmış ödənişlə bağlı əldə edilmiş gəlir 182 ABŞ dolları (2022-ci il: 284 ABŞ dolları) məbləğində olmuş və faiz gəlirinin tərkibində tanınmışdır.

Maliyyələşdirmə Razılaşmasına uyğun olaraq, TANAP A.Ş.-in 30% səhmləri satıldıqdan sonra Şirkət BOTAŞ-ın TANAP A.Ş.-də 5% səhminə aid ödəniş tələblərini maliyyələşdirmişdir. 31 dekabr 2020-ci il tarixinə Şirkət Maliyyələşdirmə Razılaşması üzrə mövcud olan bütün maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmişdir. Kreditin 31 dekabr 2025-ci ilədək ödənilməsi gözlənilir. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə BOTAŞ-dan alınacaq kredit üzrə debitor borcları ilə əlaqədar əldə edilmiş faiz gəliri 5,411 ABŞ dolları (2022-ci il: 7,961 ABŞ dolları) məbləğində olmuşdur. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup BOTAŞ-dan 2,647 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 7,242 ABŞ dolları) məbləğində kredit üzrə debitor borcları üzrə GKZ-ni tanımışdır.

2023-cü il ərzində Şirkət BOTAŞ-dan cəmi debitor borcları ilə bağlı 68,050 ABŞ dolları (2022-ci il: 66,800 ABŞ dolları) almışdır.

STEAŞ-dan kredit üzrə debitor borcları yalnız 185,944 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 267,412 ABŞ dolları) məbləğində təxirə salınmış ödənişdən ibarətdir.

9 fevral 2018-ci il tarixində Şirkət "STEAŞ" ilə TANAP A.Ş.-də 7%-lik payın satılması haqqında alqı-satqı müqaviləsi ("TANAP ASM") imzalamışdır. TANAP ASM-in imzalanmasından sonra, Şirkət TANAP A.Ş.-dən kredit üzrə debitor borclarının 7%-ni, həmçinin TANAP A.Ş.-də 7%-lik payı STEAŞ-a satmışdır. Ümumi ödənişin ədalətli dəyəri 392,633 ABŞ dolları olmuşdur. Bu məbləğin 95,000 ABŞ dollarında hissəsi 22 fevral 2018-ci il tarixində ödənməmişdir. 297,633 ABŞ dolları məbləğində ödənişin qalan hissəsi illik 5.74% dərəcəsi ilə faiz hesablanan təxirə salınmış ödəniş kimi uçota alınmışdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Şirkət təxirə salınmış ödənişin hesablanmış faizi ilə bağlı STEAŞ-dan 95,270 ABŞ dolları (2022-ci il: 93,520 ABŞ dolları) almışdır və qalıq məbləğin 31 dekabr 2026-cı ilə qədər ödənilməsi gözlənilir. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində STEAŞ-dan təxirə salınmış ödənişlə bağlı əldə edilən gəlir 13,491 ABŞ dolları (2022-ci il: 18,070 ABŞ dolları) təşkil etmiş və faiz gəlirinin tərkibində tanınmışdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup 709 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 1,020 ABŞ dolları) məbləğində STEAŞ-dan təxirə salınmış ödəniş üzrə GKZ-ni tanımışdır.

10. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri

Qrupun fəaliyyətində istifadə olunan binalar, tikinti aktivlərinin icarəsinə dair müddəti müvafiq olaraq 6 il olan icarə müqavilələri vardır. Qrupun icarələr üzrə öhdəlikləri icarədarın icarə aktivləri ilə bağlı hüququ ilə təmin edilir. Ümumilikdə, Qrupun icarə aktivlərini təyin etmək və ikinci əldən icarəyə vermək hüququ məhduddur.

Qrupun icarə müddəti 12 ayadək olmayan müəyyən icarə müqavilələri və azdəyərli icarələri vardır. Qrup bu icarələr üzrə "qısamüddətli icarə" və "azdəyərli aktivlərin icarəsi" üzrə tanınma istisnaları tətbiq edir.

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun tanınmış istifadə hüququ olan aktivlərin balans dəyərləri və dövr ərzində hərəkətlər təqdim olunur:

	2023	2022
İlkin dəyər		
1 yanvar	37,477	37,477
Əlavələr	-	-
31 dekabr	37,477	37,477
Yığılmış köhnəlmə		
1 yanvar	(23,063)	(17,297)
İl üzrə xərc	(5,766)	(5,766)
31 dekabr	(28,829)	(23,063)
Xalis balans dəyəri		
31 dekabr	8,648	14,414

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

10 İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə icarə öhdəliklərinin balans dəyərləri və dövr ərzində hərəkətləri göstərilir:

	2023	2022
1 yanvarda	17,186	23,024
Faiz xərci	930	1,327
Ödənişlər	(7,344)	(7,165)
31 dekabrda	10,772	17,186

Qrup hesabat tarixində aşağıdakı kimi olmuş icarə öhdəliklərini uzunmüddətli və qısamüddətli kimi təqdim edir.

Uzunmüddətli və cari icarə öhdəliklərin qalıqları aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2023-cü il	31 dekabr 2022-ci il
Uzunmüddətli icarə öhdəlikləri	3,739	10,772
Cari icarə öhdəlikləri	7,033	6,414
İcarə fəaliyyətlərindən cəmi öhdəliklər	10,772	17,186

İcarə öhdəliklərinin cari hissəsi hesabat tarixindən sonrakı bir il ərzində ödəniləcək gələcək icarə ödənişlərinin dəyərini əks etdirir. İcarə öhdəlikləri üzrə ödəniş müddətinin təhlili Qeyd 22-də təqdim edilir.

11. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, depozitlər**Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri**

31 dekabrda pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2023	2022
Bankda olan pul vəsaitləri, ABŞ dolları	423,811	205,023
Bankda olan pul vəsaitləri, CHF	215	718
Bankda olan pul vəsaitləri, TRY	45	75
Bankda olan pul vəsaitləri, digər	342	316
Cəmi pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	424,413	206,132

Depozitlər

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun 1.170,398 ABŞ dolları məbləğində depozit qalığı olmuşdur. 2023-cü il ərzində, Qrup 1,360,000 ABŞ dolları məbləğində əlavə depozit yerləşdirmişdir. 4.80% (2022-ci: 1.40%) orta faiz dərəcəsi ilə depozit qalığı ilə bağlı əldə edilmiş 91,546 ABŞ dolları (2022-ci il: 10,133 ABŞ dolları) məbləğində gəlir faiz gəliri tərkibində tanınmışdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup 9 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 13 ABŞ dolları) məbləğində depozit üzrə GKZ tanımış və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun depozit qalığı 2,621,935 ABŞ dolları olmuşdur.

12. Debitor borcları

31 dekabrda debitor borcları aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2023	2022
AQTŞ üzrə debitor borcları	174,341	161,570
BOTAŞ üzrə debitor borcları	37,535	37,165
ŞD Operatorundan tanınan debitor borcları	53,680	13,200
Xam neftin üçüncü tərəflərə satılması üzrə debitor borcları	37,241	12,875
Cəmi debitor borcları	302,797	224,810

*(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)***12. Debitor borcları (davamı)****BOTAŞ-dan debitor borcları**

TANAP sistemində hazırda mövcud olan qaz BOTAŞ və AQTŞ-ə məxsusdur və müvafiq Qaz Nəqli Sazişlərinə əsasən TANAP A.Ş. qazı çıxış məntəqələrinə çatdırmalıdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Qrup BOTAŞ-dan əldə edilən 450,414 ABŞ dolları (2022-ci il: 446,425 ABŞ dolları) məbləğində gəlirləri tanımış və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə BOTAŞ-dan debitor borcları 37,535 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 37,165 ABŞ dolları) olmuşdur.

AQTŞ-dan debitor borcları

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Qrup AQTŞ-dən 1,025,974 ABŞ dolları (2022-ci il: 1,115,519 ABŞ dolları) məbləğində gəlirlər tanımış və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə TANAP ilə qazın nəqlinə görə AQTŞ-dən debitor borcu 76,757 ABŞ dolları təşkil etmişdir (2022-ci il: 97,250 ABŞ dolları). Bundan əlavə, Qrup 31 dekabr 2023-cü il tarixinə müvafiq qaz alqı-satqısı müqavilələri əsasında tərəflərə satılmış ŞD təbii qaza görə 97,584 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 64,320 ABŞ dolları) məbləğində AQTŞ-dən debitor borcunu tanımışdır.

Üçüncü tərəflərə xam neft satışlarından debitor borcları

Xam neftin satışından olan debitor borcları üçüncü tərəflərə satılmış və 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Qrupa ödənişi köçürülməmiş neftlə bağlıdır.

13. Səhm kapitalı, əlavə ödənilmiş kapital və digər ehtiyatlar**Səhm kapitalı və əlavə ödənilmiş kapital**

31 dekabr 2023-cü il və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə, Şirkət hər birinin nominal dəyəri 24,158 ABŞ dolları olan 100 adi səhmi təsdiq etmiş, buraxmış və tam ödəmişdir. Hər bir səhm səhmdara bir səs hüququ verir. 31 dekabr 2023-cü il və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə əlavə ödənilmiş kapital 31,481 ABŞ dolları təşkil etmişdir.

Digər ehtiyatlar

Əvvəlki illərdə Qrup TANAP A.Ş.-dəki səhmlərin bir hissəsini BOTAŞ, BP və STEAŞ-a satmışdır. Satılmış səhmlərin xalis balans dəyəri ilə onların ədalətli dəyəri arasındakı 34,181 ABŞ dolları məbləğində fərqi əks etdirən bu əməliyyatların xalis nəticələri digər ehtiyatlar kimi tanınmışdır.

Bundan əlavə, Qrupun asılı müəssisəsi TAP AG borc öhdəliklərindən yaranan faiz riskini hedc etmək üçün 2019-cu ildə müxtəlif maliyyə təşkilatları ilə hedcinq müqavilələri bağlamışdır. Bu hedcinq alətinin ədalətli dəyərindəki dəyişiklik nəticəsində TAP AG hər il maliyyə hesabatlarında digər məcmu gəliri və ya zərəri tanıyır. Qrupun TAP AG tərəfindən tanınan məcmu zərərdəki 20%-lik payı 31 dekabr 2023-cü ildə başa çatan ildə 26,306 ABŞ dollarına (2022-ci il: 83,886 ABŞ dolları məbləğində digər məcmu gəlir) bərabər olmuşdur. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun bu hedcinq aləti üzrə yığılmış gəliri 43,875 ABŞ dollarına (31 dekabr 2022-ci il: yığılmış gəlir: 70,181 ABŞ dolları) bərabər olmuşdur.

14. Borc öhdəlikləri və dövlət qrantı

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə faiz hesablanan borclar aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

Borc	31 dekabr 2023-cü il	31 dekabr 2022-ci il
İstiqrazlar	4,596,896	4,534,748
Qeyri-nəzarət payına sahib olan səhmdarlardan kreditlər	146,465	607,164
Maliyyə müəssisələrindən kreditlər	1,774,555	2,041,046
Cəmi borc öhdəlikləri	6,517,916	7,182,958

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

14. Borc öhdəlikləri və dövlət qrantı (davamı)

31 dekabr 2023-cü il tarixinə borcların ilkin valyutası və ödəniş tarixləri aşağıda göstərilmişdir:

Borc	İlkin valyuta	Ödəniş tarixi	31 dekabr 2023-cü il	
			Uzunmüddətli hissə	Cari hissə
ARDNF üçün buraxılmış istiqrazlar	ABŞ dolları	may-noyabr 2024	–	2,543,768
Avrobond 1	ABŞ dolları	mart 2026-cı il	988,758	26,067
Avrobond 2	ABŞ dolları	mart 2026-cı il	1,038,303	–
BOTAŞ-dan kredit	ABŞ dolları	dekabr 2036-cı il	–	112,183
BP International Limited tərəfindən zəmanət olunmuş Kommersiya Banklarından kredit	ABŞ dolları	mart 2025-ci il	–	36,921
BP-dən kredit	ABŞ dolları	dekabr 2036-cı il	–	8,084
STEAS-dan kredit	ABŞ dolları	dekabr 2036-cı il	–	26,198
BYİB-dən kredit	ABŞ dolları	dekabr 2046-cı il	350,700	17,297
AİİB-dən kredit	ABŞ dolları	dekabr 2046-cı il	540,184	27,169
AYİB-dən kredit	ABŞ dolları	oktyabr 2035-ci il	370,423	38,602
AİB tərəfindən zəmanət olunmuş kredit	ABŞ dolları	dekabr 2032-ci il	348,849	44,410
Cəmi borc öhdəlikləri			3,637,217	2,880,699

31 dekabr 2022-ci il tarixinə borcların ilkin valyutası və ödəniş tarixləri aşağıda göstərilmişdir:

Borc	İlkin valyuta	Ödəniş tarixi	31 dekabr 2022-ci il	
			Uzunmüddətli hissə	Cari hissə
ARDNF üçün alınmış istiqrazlar	ABŞ dolları	may-noyabr 2024	2,435,948	36,309
Avrobond 1	ABŞ dolları	mart 2026-cı il	988,758	24,955
Avrobond 2	ABŞ dolları	mart 2026-cı il	1,048,778	–
BOTAŞ-dan kredit	ABŞ dolları	dekabr 2036-cı il	122,890	363,505
BP International Limited tərəfindən zəmanət olunmuş Kommersiya Banklarından kredit	ABŞ dolları	mart 2025-ci il	42,007	145,402
BP-dən kredit	ABŞ dolları	dekabr 2036-cı il	7,265	–
STEAS-dan kredit	ABŞ dolları	dekabr 2036-cı il	28,685	84,819
BYİB-dən kredit	ABŞ dolları	dekabr 2046-cı il	366,651	17,333
AİİB-dən kredit	ABŞ dolları	dekabr 2046-cı il	565,032	26,333
AYİB-dən kredit	ABŞ dolları	oktyabr 2035-ci il	403,390	37,903
AİB tərəfindən zəmanət olunmuş kredit	ABŞ dolları	dekabr 2032-ci il	392,551	44,444
Cəmi borc öhdəlikləri			6,401,955	781,003

31 dekabr 2023-cü ildə Qrupun 1 aylıq faiz müddətləri və 6 aylıq faiz müddətləri olan Təminatlı Overnayt Maliyyələşdirmə Dərəcəsi ("SOFR") ilə əlaqəli dəyişkən faiz dərəcələri olan borclar üzrə riskləri müvafiq olaraq 183,386 ABŞ dollarına və 3,913,405 ABŞ dollarına bərabər olmuşdur. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə 1 aylıq London Banklararası Təklif dərəcəsi ("LIBOR") və ABŞ dolları ilə 6 aylıq LIBOR ilə əlaqəli dəyişkən faiz dərəcələri olan borclar üzrə risklər müvafiq olaraq 794,573 ABŞ dollarına və 3,941,893 ABŞ dollarına bərabər olmuşdur.

Dövlət qrantı

Qeyd 1-də göstərilən layihələrdə Qrupun pay alışıların maliyyələşdirilməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 fevral 2014-cü il tarixli Fərmanı ilə vacib sosial-iqtisadi layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün təsis edilmiş dövlət fondu olan ARDNF-ə tapşırılmışdır. Fərmana müvafiq olaraq, 2014-cü ildə Qrup ARDNF tərəfindən alınmış 10 illik müddəti olan cəmi 2,516,996 ABŞ dolları məbləğində istiqrazlar buraxmışdır. İlkin tanınmada Qrup istiqrazların ədalətli dəyərini oxşar maliyyə alətləri üçün bazar dərəcəsini istifadə etməklə (4.5% + 6 aylıq LIBOR) hesablamışdır və istiqrazların ədalətli dəyəri ilə balans dəyəri arasındakı 704,270 ABŞ dolları məbləğində fərqi konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda dövlət qrantı kimi tanımışdır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

14. Borc öhdəlikləri və dövlət qrantı (davamı)**Dövlət qrantı (davamı)**

31 dekabr 2023-cü il tarixinə dövlət qrantı 515,530 ABŞ dollarına (31 dekabr 2022-ci il: 537,140 ABŞ dolları) bərabər olmuşdur. 31 dekabr 2023-cü ildə başa çatan il ərzində Qrup 21,610 ABŞ dolları məbləğində (2022-ci il: 22,069 ABŞ dolları) dövlət qrantından gəlir tanımış və bu məbləğ digər gəlirin tərkibinə daxil edilmişdir.

Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən irəli gələn öhdəliklərə dəyişikliklər

	1 yanvar 2023- cü il	Pul vəsaitlərinin hərəkətləri	Qeyri-pul vəsaitlərinin hərəkəti	Maliyyə xərci	31 dekabr 2023-cü il
Uzunmüddətli faiz hesablanan kreditlər və borc öhdəlikləri	6,401,955	-	(2,982,457)	217,719	3,637,217
Uzunmüddətli icarə öhdəlikləri	10,772	-	(7,033)	-	3,739
Cari icarə öhdəlikləri	6,414	(7,344)	7,033	930	7,033
Cari faiz hesablanan kreditlər və borc öhdəlikləri	781,003	(1,177,599)	2,978,614	298,681	2,880,699

**Maliyyələşdirmə
fəaliyyətindən cəmi
öhdəliklər**

	1 yanvar 2022- ci il	Pul vəsaitlərinin hərəkətləri	Qeyri-pul vəsaitlərinin hərəkəti	Maliyyə xərci	31 dekabr 2023-cü il
Uzunmüddətli faiz hesablanan kreditlər və borc öhdəlikləri	6,925,827	-	(969,464)	445,592	6,401,955
Uzunmüddətli icarə öhdəlikləri	17,186	-	(6,414)	831	10,772
Cari icarə öhdəlikləri	5,838	(7,165)	6,414	496	6,414
Cari faiz hesablanan kreditlər və borc öhdəlikləri	750,205	(1,008,901)	969,464	70,235	781,003
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən cəmi öhdəliklər	7,699,056	(1,016,066)	-	517,154	7,200,144

15. Aktivlərin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliklər

Qrup neft-qaz avadanlıqlarının istismardan çıxarılması ilə bağlı hüquqi və praktiki təcrübədən irəli gələn öhdəlik daşıyır. Aktivlərin istismardan çıxarılması ilə əlaqəli öhdəliklər üzrə ehtiyatların hərəkəti aşağıda göstərilir:

	31 dekabr 2023- cü il	31 dekabr 2022-ci il
İlkin balans dəyəri	183,579	199,458
İl ərzində əlavə öhdəlik	(3,953)	11,196
Əlavə iştirak payının alınması	336,899	-
Cari dəyər diskontunun ləğv edilməsi	24,112	10,237
Diskont dərəcəsinin nəzərdən keçirilməsinin təsiri	(13,025)	(37,312)
Qalıq balans dəyəri	527,612	183,579

ŞD HPBS-nin, CQBK və TANAP ESHA-nın müddəalarına uyğun olaraq, bütün podratçı tərəflər ŞD HPBS-nin və CQBK və TANAP-ın müddəti başa çatandan sonra tikinti aktivlərinin istismardan çıxarılması və sökülməsini maliyyələşdirmək üçün istifadə ediləcək ləğv etmə fonduna qoyuluşlar etmək öhdəliyini daşıyırlar.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

15. Aktivlərin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliklər (davamı)

ŞD HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq, istismardan çıxarma fondunun maksimal məbləği əsaslı məsrəflərin 10%-dən artıq ola bilməz. Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklər hər maliyyə ilinin sonunda artıq istifadədə olan aktivlərlə bağlı çəkilmiş kapital məsrəfləri əsasında qiymətləndirilir. ŞD HPBS-də istifadə edilən hasilat qurğularının ləğv edilməsi üçün təxmin edilən diskontlaşdırılmamış xərcdə Qrupun payı 31 dekabr 2023-cü il tarixinə 808,024 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 235,773 ABŞ dolları) olmuşdur. Qrup istismardan çıxarma öhdəliyinin qiymətləndirilməsində 3.66% (31 dekabr 2022-ci il: 4.32%) inflyasiya dərəcəsi istifadə etmişdir. Qrup gözlənilən istismardan çıxarılma xərclərini diskont etmək üçün pulların vaxt dəyərinin cari bazar qiymətləndirmələrini əks etdirən 6.93% (31 dekabr 2022-ci il: 7.20%) dərəcəni istifadə etmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun CQBK qurğularının istismardan çıxarılması ilə bağlı gözlənilən diskont edilməmiş xərclərdə payı 123,429 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 38,600 ABŞ dolları) olmuşdur. Qrup ESHA-nın qüvvəsinə xitam verildə istismardan çıxarma öhdəliyinin qiymətləndirilməsində 2.5% (31 dekabr 2022-ci il: 2.5%) inflyasiya dərəcəsi istifadə etmişdir. Qrup gözlənilən istismardan çıxarma xərclərini diskont etmək üçün pulun vaxt dəyərinin cari bazar qiymətləndirmələrini əks etdirən 8% (31 dekabr 2022-ci il: 8%) dərəcəsi istifadə etmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun TANAP boru kəməri obyektlərinin istismardan çıxarılması üçün gözlənilən diskont edilməmiş dəyərdə payı 219,421 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 219,421 ABŞ dolları) olmuşdur. Qrup ESHA-nın qüvvəsinə xitam verildə istismardan çıxarma öhdəliyinin qiymətləndirilməsində 2.75% (31 dekabr 2022-ci il: 2.02%) inflyasiya dərəcəsi istifadə etmişdir. Qrup gözlənilən istismardan çıxarılma xərclərini diskont etmək üçün pulların vaxt dəyərinin cari bazar qiymətləndirmələrini əks etdirən 7.37% (31 dekabr 2022-ci il: 6.3%) vergidən əvvəlki dərəcəni istifadə etmişdir.

16. Ticarət və digər kreditör borcları, hesablanmış öhdəliklər

Ticarət və digər kreditör borcları və hesablanmış öhdəliklər əsas etibarlı ilə 31 dekabr 2023-cü və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə ŞD layihəsinin 2-ci Fazasının işlənməsi, CQBK-nin genişləndirilməsi və TANAP Faza 0 və 1-in əməliyyatı ilə bağlı olan öhdəliklərdən ibarətdir.

Audit haqqı

İl ərzində EY tərəfindən göstərilmiş audit xidmətləri üçün Qrupdan tutulan xidmət haqqı, o cümlədən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üçün xidmət haqqı 199 ABŞ dolları təşkil edir. EY şəbəkəsinin firmaları tərəfindən Qrupa qeyri-audit xidmətləri göstərilməmişdir.

17. Gəlirlər

31 dekabrda başa çatan il üzrə Qrupun gəlirləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2023	2022
Qazın satışından gəlirlər	1,154,173	887,003
Xam neftin satışından gəlirlər	387,608	182,198
Qazın nəqlindən gəlirlər	1,524,603	1,580,756
Cəmi gəlirlər	3,066,384	2,649,957

ŞD HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq, neft və qazdan əldə edilən mənfəət hər bir təqvim rübünün sonuna Podratçı Tərəflərin əldə etdiyi vergidən sonrakı real səmərəlilik dərəcəsinə müvafiq olaraq Hökumət və Podratçı Tərəflər arasında paylaşdırılır. 2022-ci ilin 1-ci rübü ərzində mənfəət nefti və qazı Podratçı tərəflərin xeyrinə 55% və 45% dərəcələri ilə bölüşdürülmüşdür. 2022-ci ilin 2-ci rübündən başlayaraq və 2023-cü il ərzində mənfəət nefti və qazı 55% və 45% dərəcələri ilə Dövlətin xeyrinə bölüşdürülmüşdür.

Aşağıda 31 dekabrda Qrupun müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlərinin bölüşdürülməsi göstərilir:

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

17. Gəlirlər (davamı)

31 dekabr 2023-cü il	Neft-qaz	Paylanma	Cəmi
Mal və ya xidmətin növü			
Təbii qazın satışı	1,154,173	–	1,154,173
Xam neftin satışı	387,608	–	387,608
Nəqldən gəlirlər	–	1,524,603	1,524,603
Cəmi	1,541,781	1,524,603	3,066,384
Azərbaycan	1,541,781	31,340	1,573,121
Gürcüstan	–	16,875	16,875
Türkiyə	–	1,476,388	1,476,388
Cəmi	1,541,781	1,524,603	3,066,384
Müəyyən vaxtda çatdırılmış mallar	1,541,781	–	1,541,781
Müəyyən müddət ərzində göstərilmiş xidmətlər	–	1,524,603	1,524,603
Cəmi	1,541,781	1,524,603	3,066,384
31 dekabr 2022-ci il			
Mal və ya xidmətin növü			
Təbii qazın satışı	887,003	–	887,003
Xam neftin satışı	182,198	–	182,198
Nəqldən gəlirlər	–	1,580,756	1,580,756
Cəmi	1,069,201	1,580,756	2,649,957
Azərbaycan	1,069,201	12,228	1,081,429
Gürcüstan	–	6,584	6,584
Türkiyə	–	1,561,944	1,561,944
Cəmi	1,069,201	1,580,756	2,649,957
Müəyyən vaxtda çatdırılmış mallar	1,069,201	–	1,069,201
Müəyyən müddət ərzində göstərilmiş xidmətlər	–	1,580,756	1,580,756
Cəmi	1,069,201	1,580,756	2,649,957

18. Satışların maya dəyəri

31 dekabr tarixində tamamlanan il üzrə Qrupun satışlarının maya dəyəri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	Qeyd	2023	2022
Neft-qaz aktivlərinin köhnəlməsi və tükənməsi	6	581,419	331,363
Digər xərclər	5	30,503	13,553
		611,922	344,916

*(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)***19. Faiz gəliri**

31 dekabrda başa çatan il üzrə Qrupun faiz gəliri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	Qeyd	2023	2022
Depozitlər üzrə gəlir	11	91,546	10,133
STEAŞ-dan alınacaq kredit üzrə hesablanmış gəlir	9	13,491	18,070
Mənbədə tutulan vergi öhdəliyindən azad edilməsindən gəlir		–	47,571
BOTAŞ-dan alınacaq kredit üzrə hesablanmış gəlir	9	5,593	8,245
Digər faiz gəliri		5,560	3,025
Cəmi faiz gəliri		116,190	87,044

ÖMV üzrə öhdəlikdən azadolunmadan faiz gəlirləri

1 yanvar 2022-ci il tarixindən qüvvəyə minən Vergi Məcəlləsinə edilən dəyişiklik nəticəsində Qrupun 2014-2021-ci illər üzrə əvvəllər digər uzunmüddətli öhdəliklərdə tanınan yığılmış ÖMV öhdəliyi üzrə qalığı 31 dekabr 2022-ci il tarixinə 47,571 ABŞ dolları məbləğində faiz gəliri kimi qeydə alınmışdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə belə gəlir tanınmamışdır, çünki düzəliş əvvəlki ilə aiddir.

20. Vergilər

31 dekabrda başa çatan il üzrə Qrupun mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan təşkil olunmuşdur:

	2023	2022
Cari mənfəət vergisi xərci	35,340	12,557
Təxirə salınmış vergi xərci/(faydası)	320,960	(43,140)
Mənfəət vergisi xərci/(faydası)	356,300	(30,583)

Gözlənilən və faktiki vergi ödənişi arasında üzvləşdirmə aşağıda təqdim olunur:

	2023	2022
Vergidən əvvəlki mənfəət	1,634,085	1,577,816
Yerli qanunvericiliyə uyğun olaraq müəyyən edilmiş 20 faiz dərəcəsi ilə nəzəri vergi xərci	326,817	315,563
Fərqli vergi dərəcəsinin törəmə müəssisəyə təsiri (27%)	8,646	3,177
Vergi tutulmayan gəlir	(342,961)	(306,269)
Təxirə salınmış vergi xərci/(faydasının) tanınması	363,797	(43,325)
Digər	1	271
Mənfəət və ya zərərdə əks etdirilən mənfəət vergisi xərci/(faydası)	356,300	(30,583)

Qrup konsolidasiya edilmiş vergi bəyannaməsini təqdim etmir. Qrupun cari strukturu baxımından Qrupun ayrı-ayrı müəssisələrinin vergi zərərləri və cari vergi aktivləri Qrupun digər müəssisələrinin cari vergi öhdəlikləri və vergiyə cəlb olunan mənfəəti ilə əvəzləşdirilə bilməz və müvafiq olaraq, vergilər konsolidasiya edilmiş vergi zərəri mövcud olanda belə hesablanıla bilər. Bu səbəbdən, təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri yalnız vergiyə cəlb olunan eyni müəssisəyə aid olduqda qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilir.

*(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)***20. Vergilər (davamı)**

31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə Qrupun təxirə salınmış vergi xərci/(faydası) aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2023	2022
Yığılmış zərərlərə görə təxirə salınmış vergi faydası	(5,306)	(43,325)
Müvəqqəti fərqlərə görə təxirə salınmış vergi faydası	326,021	-
Azərbaycanda mənfəət vergisinə görə təxirə salınmış vergi faydası	245	185
Təxirə salınmış vergi xərci/(faydası)	320,960	(43,140)

Yığılmış zərərlərə görə təxirə salınmış vergi faydası

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Şirkətin MVB-də yığılmış zərərləri 243,156 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 216,625 ABŞ dolları) təşkil etmişdir, nəticədə bu zərərler üzrə 48,631 ABŞ dolları məbləğində təxirə salınmış vergi aktivini tanınmışdır (31 dekabr 2022-ci il: 43,325 ABŞ dolları). Bu yığılmış zərərlərin növbəti beş ildə tam istifadə ediləcəyi gözlənilir.

Müvəqqəti fərqlərə görə təxirə salınmış vergi faydası

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Şirkət 1,630,105 ABŞ dolları məbləğində müvəqqəti fərq üçün 326,021 ABŞ dolları məbləğində təxirə salınmış vergi öhdəliyi tanınmışdır ki, bunun da yaxın gələcəkdə qaytarılması mümkündür. Qrup həm TANAP A.Ş.-də, həm də AzTAP GmbH-də kreditlərin qaytarılması ilə bağlı irəliləyiş olduğunu nəzərə alaraq, vəsaitlərin yaxın gələcəkdə paylana bilməsini ətraflı qiymətləndirmişdir.

Təxirə salınmış verginin əvəzləşdirilməsi

Əlavə olaraq, Şirkətin təxirə salınmış vergi öhdəliyinin və təxirə salınmış vergi aktivinin qalıqları, eyni vergi tutulan müəssisəyə aid olduğu üçün, əvəzləşdirilmişdir. Nəticədə, Şirkətin 31 dekabr 2023-cü il tarixinə təxirə salınmış vergi öhdəliyi və təxirə salınmış vergi aktivinin qalıqları müvafiq olaraq sıfır və 277,390 ABŞ dolları olmuşdur. Qrupun 31 dekabr 2023-cü il tarixinə təxirə salınmış vergi öhdəliyi və təxirə salınmış vergi aktivinin qalıqları müvafiq olaraq 340,690 ABŞ dolları və 44,075 ABŞ dolları olmuşdur (31 dekabr 2022-ci il: 20,218 ABŞ dolları və 12,032 ABŞ dolları).

ŞD layihəsi çərçivəsində vergilərin tutulması

ŞD HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq, podratçı tərəflər ŞD layihəsi əsasında əməliyyatlara aid olan mənfəət vergilərinin ödənilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Həmin müddəalara uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət orqanı Dövlət büdcəsinə hər bir podratçı tərəfin mənfəət vergisini ödəyir və müvafiq məbləğin əvəzini dövlətə aid olan kondensat və təbii qazla qaytarır. Beləliklə, 2023-cü və 2022-ci illər üçün ŞD ilə bağlı mənfəət vergisi tanınmamışdır. ŞD HPBS-nin müddəalarına uyğun olaraq, Qrup müəyyən standart əməliyyat vergilərindən, o cümlədən Azərbaycanın əlavə dəyər vergisindən azaddır.

CQBK layihəsi çərçivəsində vergilərin tutulması

SGC Midstream MMC vergi orqanları qarşısında vergilərlə bağlı bütün məsələlərdə SCPC şirkətini özünün təmsilçisi seçmişdir, belə ki, Qrup Azərbaycan ESHA-ya uyğun olaraq vergi seçən səhmdar deyildir. SCPC şirkəti gəlir və çıxılmalarına və nəql etdiyi təbii qaza görə Azərbaycanda mənfəət vergisinə və Gürcüstanda minimal vergiyə görə məsuliyyət daşıyır. Bu vergilər vergi seçməyən səhmdarlara, o cümlədən Qrupa aid edilə bilər.

Aşağıdakı vergilər tətbiq edilmişdir:

- ▶ Azərbaycanda sabit 27% dərəcə ilə mənfəət vergisi;
- ▶ Gürcüstanda sabit 25% dərəcə ilə mənfəət vergisi;
- ▶ 2023-cü və 2022-ci illərdə Gürcüstan-Türkiyə sərhədinə çatdırılmış min kub metr qaz üzrə müvafiq olaraq 3.43 və 3.36 ABŞ dolları dərəcəsi ilə Gürcüstanda minimal vergi ("GMV").

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

20. Vergilər (davamı)**CQBK layihəsi çərçivəsində vergilərin tutulması (davamı)***Gürcüstanda mənfəət vergisi və minimal vergi*

Gürcüstan ESHA-ya uyğun olaraq, SCPC şirkəti Gürcüstanda aparılan əməliyyatlardan əmələ gələn gəlirdən təsbit 25% dərəcəsi ilə mənfəət vergisini ödəməlidir. SCPC şirkəti maliyyə ili ərzində vergi tutulan mənfəət əldə etmirsə, o, GMV-ni ödəməlidir. Əvvəlki dövrlər üzrə GMV gələcək dövrlərə məhdudiyət qoyulmadan köçürülməli və SCPC şirkətinin Gürcüstanda gələcək mənfəət vergisi öhdəliyinə aid edilməlidir. Qrup ehtimal edir ki, GMV Gürcüstan ESHA əsasında mənfəət vergisini aşacaq.

Mənfəət vergisi üzrə ehtiyat əsasən Qrupun 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə Azərbaycan mənfəət vergisi xərcində və SCPC şirkətinin təxirə salınmış vergi xərcində payından ibarətdir.

TANAP A.Ş-in əməliyyat vergisi

Türkiyə Respublikası ilə TANAP A.Ş. arasında imzalanmış sazişə uyğun olaraq müəyyən edilmişdir ki, TANAP A.Ş.-nin korporativ mənfəət vergisi yalnız boru kəməri istifadəyə verildikdən sonra boru kəməri ilə ötürülən təbii qazın həcminə əsaslanacaq. 7 aprel 2017-ci il tarixində alınmış vergilərin ödənilməsinə dair göstərişə uyğun olaraq TANAP A.Ş.-dən korporativ vergi tutulmur. 2023-cü ildə TANAP A.Ş. giriş məntəqəsində ölçülmüş qazın hər min kub metri üzrə 6.57 ABŞ dolları məbləğində (2022-ci il: qazın hər min kub metri üzrə 6.44 ABŞ dolları) vergi ödəməlidir.

21. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Ümumi nəzarət altında olan əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

Əlaqəli tərəf	31 dekabr 2023-cü il tarixinə və həmin tarixdə başa çatan il üzrə						
	Borc öhdəlikləri (cari və uzunmüddətli)	Avans ödənişləri	Debitor borcları	Kredit üzrə debitor borcları (cari və uzunmüddətli)	Gəlirlər	Əlaqəli tərəflərdən alınmış məbləğlər	Əlaqəli tərəflərə ödənilmiş məbləğlər
ARDNF (Qeyd 14)	2,543,768	-	-	-	-	-	145,400
AzŞD (Qeyd 7)	-	-	-	-	-	-	-
AzCQBK (Qeyd 7)	-	-	-	-	-	-	-
SOCAR MiƏİ	-	-	-	-	-	-	1,456
AQTŞ (Qeyd 12)	-	-	174,341	-	1,978,793	2,091,077	-
BOTAŞ (Qeyd 9, 12, 14)	112,183	-	37,535	89,641	450,414	518,094	68,050
STEAŞ (Qeyd 9, 14)	26,198	-	-	185,944	-	95,270	95,270
Əlaqəli tərəflər üçün cəmi	2,682,244	-	211,876	275,585	2,429,207	2,704,441	310,176
Əlaqəli və əlaqəli olmayan tərəflər üçün cəmi	6,517,916	3,820	302,797	275,585	3,143,995		

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

21. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar (davamı)

Əlaqəli tərəf	31 dekabr 2022-ci il tarixinə və həmin tarixdə başa çatan il üzrə						
	Borc öhdəlikləri (cari və uzunmüddətli)	Avans ödənişləri	Debitor borcları	Kredit üzrə debitor borcları (cari və uzunmüddətli)	Gəlirlər	Əlaqəli tərəflərdən alınmış məbləğlər	Əlaqəli tərəflərə ödənilmiş məbləğlər
ARDNF (Qeyd 14)	2,472,257	-	-	-	-	-	42,651
AzŞD (Qeyd 7)	-	2,368,761	-	-	-	-	514,292
AzCQBK (Qeyd 7)	-	732,261	-	-	-	-	52,828
SOCAR MİƏİ	-	-	-	-	-	-	800
AQTŞ (Qeyd 12)	-	-	161,570	-	2,029,163	1,944,747	-
BOTAŞ (Qeyd 9, 12, 14)	486,395	-	37,165	147,503	446,425	512,859	66,800
STEAS (Qeyd 9, 14)	113,504	-	-	267,412	-	93,520	93,520
Əlaqəli tərəflər üçün cəmi	3,072,156	3,101,022	198,735	414,915	2,475,588	2,551,126	770,891
Əlaqəli və əlaqəli olmayan tərəflər üçün cəmi	7,182,958	3,106,641	224,810	414,915	2,704,868		

SOCAR MİƏİ

Xam neft satışı üzrə agentlik müqaviləsinə əsasən, Qrup ŞD HPBS nefti ilə bağlı ticarət və marketinq agenti kimi SOCAR-ın törəmə müəssisəsi olan SOCAR Marketinq və Əməliyyatlar idarəsini ("SOCAR MİƏİ") təyin etmişdir. SOCAR MİƏİ Qrupdan satılmış xam neftin dəyərinin 0.5%-i dərəcəsində (ƏDV daxil) agentlik və marketinq xidmətləri üçün komissiya haqlarını tutur.

AQTŞ

AQTŞ ŞD qazının satılması ilə bağlı marketinq, uçot, billing, ödəmə və digər inzibati əməliyyatlar üzrə hesabatların hazırlanması üçün təsis edilmiş şirkətdir. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə AQTŞ-dən daxilolmalar qazın AQTŞ-yə satılmasından 1,044,611 ABŞ dolları (2022-ci il: 844,731 ABŞ dolları) məbləğində və təbii qazın TANAP vasitəsilə nəql edilməsi üzrə 1,046,466 ABŞ dolları məbləğində (2022-ci il: 1,100,016 ABŞ dolları) alınmış pul vəsaitlərindən ibarətdir.

Qrup SOCAR ilə AQTŞ arasında bağlanmış QTM ilə əlaqədar 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə 18,880 ABŞ dolları və 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə 24,284 ABŞ dolları məbləğində mənfəətin müvafiq hissəsini digər gəlir kimi tanımışdır.

Ümumi nəzarət altında olan əlaqəli tərəflər qarşısında öhdəliklər Qeyd 23-də açıqlanır.

Əsas rəhbərlik heyəti

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə baş rəhbərlik heyəti Qrupun Baş direktoru, Baş direktorun müavini və 3 departament direktorundan ibarət olmuşdur. Baş rəhbərlik heyətinin üzvlərinə ödənilən məcmu haqq və bu kateqoriya daxilində tam ştat əsası ilə haqq alan müəyyən edilmiş rəhbərlərin sayı aşağıdakı kimidir:

	2023	2022
Məcmu haqq	325	245
Şəxslərin sayı	5	5

Həmçinin, 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində Şirkət, 2014-cü ilin dekabr ayında imzalanmış Operator xidmətləri haqqında razılaşma əsasında, cəmi 1,426 ABŞ dolları (2022-ci il: 1,468 ABŞ dolları) məbləğində SOCAR Upstream Management International MMC və SOCAR Midstream Operations MMC tərəfindən təqdim edilmiş idarəetmə xidmətləri üçün xərclər çəkmişdir.

*(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)***22. Maliyyə risklərinin idarə edilməsinin məqsədləri və prinsipləri****Maliyyə riski amilləri**

Fəaliyyətin adi gedişində Qrup kredit, likvidlik və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski valyuta məzənnələri və faiz dərəcələri dəyişmələri nəticəsində yaranır. Qrupun ümumi risk idarəetmə proqramı maliyyə bazarlarının qeyri-müəyyənlikləri əhatə edir və Qrupun maliyyə fəaliyyətinə potensial mənfi təsiri azaltmağı nəzərdə tutur. Maliyyə nəticələrinə təsir edə bilən müxtəlif risklərin səmərəli şəkildə idarə edilməsi üçün Qrupun əsas strategiyası güclü maliyyə mövqeyinin qorunub saxlanmasıdır. İdarəetmə üzrə müəyyən edilmiş rəsmi prosedurların olmamasına baxmayaraq, Qrupun rəhbərliyi maliyyə risklərini cari bazar mövqeyinə istinadən müəyyən edir və qiymətləndirir.

(i) Faiz dərəcəsi riski

Qrup dəyişkən faiz dərəcələri ilə maliyyə öhdəlikləri və aktivləri üzrə faiz dərəcəsi riskinə məruz qalır. Bu riski azaltmaq üçün, Qrupun rəhbərliyi cari faiz dərəcəsi mühitinin dövrü təhlilini aparır və təhlilin nəticələrinə əsasən rəhbərlik maliyyələşmənin sabit dərəcəli və ya dəyişkən dərəcəli əsasla əldə edilməsinin daha əlverişli olması barədə qərar verir.

Faiz hesablanan öhdəliklər və aktivlərin əksəriyyəti üçün dəyişkən faiz Qrup qarşısında SOFR-da dəyişikliklər səbəbindən baş verən faizin ödənilməsi və alınmasında dəyişikliklər riskini yaradır.

2023	Dəyişən göstəricidə dəyişiklik		Vergidən əvvəlki mənfi təsir	
	Artma	Azalma	Artmadan sonra	Azalmadan sonra
SOFR	+3.82	-3.82	(85,192)	85,192

2022	Dəyişən göstəricidə dəyişiklik		Vergidən əvvəlki zərər təsir	
	Artma	Azalma	Artmadan sonra	Azalmadan sonra
LIBOR	+2.45	-2.45	(88,644)	88,644

(ii) Kredit riski

Maliyyə alətləri bu və ya digər dərəcədə kredit risklərinə məruz qalır. Qrup debitor borcları portfeli, pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, depozitlər, debitor borcları və digər cari və uzunmüddətli aktivlərlə əlaqədar kredit riskinə məruz qalır və qarşı-tərəfin öhdəliklərinin yerinə yetirmədiyi təqdirdə zərər çəke bilər.

Qrupun kredit riski 31 dekabr 2023-cü və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə maksimal risk həcmi müvafiq olaraq 3,626,954 ABŞ dolları və 2,018,721 ABŞ dolları məbləğində olmaqla, qarşı-tərəfin öhdəliklərini yerinə yetirmədiyindən irəli gəlir.

Qrup pul vəsaitlərini kredit etibarlılığı yüksək olan (əsasən kredit reytingi agentlikləri tərəfindən A1 reytingini almış) maliyyə institutlarında yerləşdirir. Qrup adətən tanınmış və etibarlı üçüncü tərəflərlə ticarət aparır. Qrupun siyasətinə görə, kondensat alıb-satmaq istəyən bütün sifarişçilər akkreditivlərin buraxılmasını əldə etməlidirlər. Qaz satışları AQTŞ vasitəsilə dövlət müəssisələri və ya güclü maliyyə vəziyyəti olan müəssisələrlə aparılır.

(iii) Likvidlik riski

Qrup vəsaitlərin çatışmazlığı riskini müntəzəm qaydada xalis maliyyə borcu göstəricisini təhlil etməklə nəzarət altında saxlayır. Xalis maliyyə borcu cəmi maliyyə öhdəlikləri və pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri arasında fərqdən ibarətdir. Qrupun məqsədi kreditlərdən istifadə etməklə maliyyələşdirmənin fasiləsizliyi və çevikliyi arasında tarazlığı saxlamaqdır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

22. Maliyyə risklərinin idarə edilməsinin məqsədləri və prinsipləri (davamı)**Maliyyə riski amilləri (davamı)**

Aşağıdakı cədvəllərdə Qrupun müqavilələr üzrə diskontlaşdırılmamış ödənişləri əsasında 31 dekabr 2023-cü və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə maliyyə öhdəliklərinin müddətlərinin icmalı əks etdirilmişdir:

2023	Tələb əsasında	3-12 ay	1-5 il	>5 il	Cəmi
Ticarət və digər kreditor borcları	-	131,638	-	-	131,638
Hesablanmış öhdəliklər	-	82,132	-	-	82,132
İcarə öhdəlikləri	1,859	5,669	3,810	-	11,338
Faiz hesablanan borc öhdəlikləri	-	3,199,864	3,019,093	1,611,557	7,830,514
Cəmi	1,859	3,419,303	3,022,903	1,611,557	8,055,622

2022	Tələb əsasında	3-12 ay	1-5 il	>5 il	Cəmi
Ticarət və digər kreditor borcları	-	61,515	-	-	61,515
Hesablanmış öhdəliklər	-	42,473	-	-	42,473
İcarə öhdəlikləri	1,964	5,530	11,337	-	18,831
Faiz hesablanan borc öhdəlikləri	-	1,097,620	6,120,031	1,778,137	8,995,788
Cəmi	1,964	1,207,138	6,131,368	1,778,137	9,118,607

(iv) Məzənnə riski

Şirkətin funksional valyutası ABŞ dollarıdır və maliyyə aktivləri/öhdəlikləri əsasən ABŞ dolları ilə ifadə edilir. Şirkət məzənnə dəyişikliyinə xarici valyutada ifadə edilmiş aktiv və öhdəliklərə çevrilməsinə təsiri nəticəsində yaranan xarici valyuta riskinə məruz qalır. Valyuta riski gələcək əməliyyatlar və qeydə alınmış aktiv və öhdəliklər səbəbindən yaranır. Bu risklər xarici valyuta mövqeyinin monitorinqi və təhlili (davamı) ilə balanslaşdırılır.

(v) Kapitalın idarə edilməsi

Kapitalın idarə edilməsində Qrupun əsas məqsədi düzgün investisiya qərarları qəbul etməklə biznes əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi və davam etdirilməsi üçün güclü kapital bazasının təmin edilməsi və hökumətin, investorum və kreditorun işgüzar fəaliyyətinin dəstəklənməsindən ibarətdir. Qrup idarə etdiyi məcmu kapitalı aşağıdakı kimi hesablayır:

	31 dekabr 2023-cü il	31 dekabr 2022-ci il
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri (Qeyd 14)	3,637,217	6,401,955
Qısamüddətli borc öhdəlikləri və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi (Qeyd 14)	2,880,699	781,003
Çıxılın: pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (Qeyd 11)	(424,413)	(206,132)
Xalis borc	6,093,503	6,976,826
Ana şirkətin səhmdarlarına aid olan kapital	4,155,150	3,415,370
Kapital	10,248,653	10,392,196
Ödəmə qabiliyyəti əmsali	59%	67%

Qrupun kapitalın idarə edilməsində cari hədəfi borcun kapitalla nisbətini 55%-75%: 45%-25% daxilində saxlamaqdır (31 dekabr 2022-ci il: 65%-80%: 35%-20%).

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

22. Maliyyə risklərinin idarə edilməsinin məqsədləri və prinsipləri (davamı)

Maliyyə riski amilləri (davamı)

Ədalətli dəyərlər qiymətləndirilərkən, aşağıdakı metod və fərziyyələr istifadə edilmişdir:

- (i) Cari maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, əsas etibarlı ilə bu alətlərin cari olduğuna görə, balans dəyərlərini təxmin edir;
- (ii) Uzunmüddətli sabit dərəcəli və dəyişən dərəcəli debitor borcları/borc öhdəlikləri Qrup tərəfindən faiz dərəcələri, ölkə üzrə xüsusi risk amilləri, müştərinin fərdi krediti ödəmə qabiliyyəti və maliyyələşdirilən layihənin risk xüsusiyyətləri kimi parametrlərə əsaslanaraq Səviyyə 3-ün giriş məlumatlarından istifadə etməklə qiymətləndirilir.
- (iii) Avrobonclar Səviyyə 1-in giriş məlumatlarından istifadə edərək bazar qiymətləri əsasında qiymətləndirilir.

Qrupun faiz hesablanan borc öhdəlikləri və kredit üzrə debitor borclarının ədalətli dəyəri hesabat dövrünün sonundakı bazar üzrə borc faiz dərəcəsinə əks etdirən diskot dərəcəsi ilə istifadə etməklə diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti ("DPVH") metodunu tətbiq etməklə müəyyən edilir.

23. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

ŞD HPBS-də iştirak payı ilə bağlı təəhhüdlər

17 dekabr 2013-cü il tarixində ŞD konsorsiumu Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda ŞD qaz yatağının işlədilməsinin 2-ci mərhələsi üçün yekun investisiya qərarını elan etmiş və ŞD HPBS-yə Altıncı, Yeddinci və Səkkizinci Əlavələri imzalamışdır. Qrup öz iştirak payına uyğun olaraq ŞD layihəsi ilə əlaqədar xərclərin maliyyələşdirilməsi öhdəliyini daşıyır.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə ŞD HPBS üzrə operator bir sıra kapital öhdəliklərini öz üzərinə götürmüş və ya götürməsi gözlənilir. Qrup bu kapital öhdəliklərinin 21.02% hissəsini 263,215 ABŞ dolları məbləğində qiymətləndirmişdir (31 dekabr 2022-ci il: həmin tarixdə kapital öhdəliklərinin 6.67% hissəsini təşkil edən 99,969 ABŞ dolları).

TAP AG ilə bağlı təəhhüdlər

2018-ci ilin sonunda TAP AG layihənin iri maliyyə təşkilatları qrupu tərəfindən təmin edilən hesabat tarixinə 4,374,425 ABŞ dolları ekvivalentində olan 3,962,700 (üç milyard doqquz yüz altmış iki milyon yeddi yüz min) Avro məbləğində maliyyələşdirilməsi üzrə razılıq əldə etmişdir. Qrup TAP AG-də malik olduğu 20 faiz səhm üçün kredit vəsaitlərinin zəmanətçilərindən biri kimi çıxış edir. Layihənin maliyyələşdirilməsi üzrə öhdəliyin tamamlanması (müqavilədə göstəriləndi kimi) 31 mart 2021-ci ildə əldə edilmiş və Qrup da daxil olmaqla bəzi zəmanətçilərin zəmanətləri həmin tarixdə ləğv edilmişdir. Qrup, eləcə də digər zəmanətlər yalnız çox məhdud defolt hadisələri nəticəsində yaranan, Maliyyə dövrünün tamamlanmasından sonra TAP AG tərəfindən mümkün ödənişlərin aparılmaması hallarını üzərinə götürməyə davam edir.

AQTS, TANAP, TAP və SCPC-də iştirak payları ilə əlaqədar təəhhüdlər

BOTAŞ uzadılan QASM

30 sentyabr 2021-ci il tarixində AQTS və BOTAŞ, AQTS tərəfindən BOTAŞ-a Gürcüstan-Türkiyə sərhədində müəyyən həcmdə qazın satışı ilə bağlı yeni qazın alqı-satqı müqaviləsini ("QASM") imzalamışlar (0,64 mmkm birinci qismən çatdırılma ilində, 2,55 mmkm ikinci çatdırılma ilində və 3.7 mmkm 2024-cü ilin sonuna qədər sabitləşmə (plato) dövründə).

Mərhələ 2 üzrə ASM

25 oktyabr 2011-ci il tarixində SOCAR və BOTAŞ ŞD layihəsinin ikinci mərhələsi üzrə hasil edilən qazın müəyyən həcmələrinin (birinci çatdırılma ili 2 mmkm, 2-ci çatdırılma ili 4 mmkm, sabitləşmə (plato) dövründə 6 mmkm) SOCAR tərəfindən BOTAŞ-a satılmasına dair qazın alqı-satqı müqaviləsini ("Mərhələ 2 üzrə ASM") imzalamışdır. 2012-ci ilin dekabr ayında SOCAR Mərhələ 2 üzrə ASM-ə dair hüquq və öhdəlikləri AQTS-yə ötürmüşdür. Mərhələ 2 üzrə ASM-nin başlanma tarixi 30 iyun 2018-ci il olmuşdur.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

23. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)

AQTŞ, TANAP, TAP və SCPC-də iştirak payları ilə əlaqədar təəhhüdlər (davamı)

BTC yanacaq qazı ilə bağlı BOTAŞ sazişi

BOTAŞ ilə sazişə əsasən AQTŞ müqavilənin müddəti başa çatanadək hər il 0.15 mkm qazı sazişdə müəyyən olunmuş düstur əsasında hesablanan qiymətlə təmin etmək öhdəliyini daşıyır.

“South Caucasus Pipeline Option Gas Company Limited” şirkəti ilə alqı-satqı müqaviləsi (OptionCo, SCPC-nin tam mülkiyyətində olan törəmə şirkəti)

OptionCo ilə imzalanmış müqaviləyə uyğun olaraq AQTŞ hər müqavilə ili ərzində əvvəlki təqvim ilində CQBK vasitəsilə Gürcüstan ərazisindən tranzit edilmiş AQTŞ həcmlərinin maksimum beş faizini müqavilədə müəyyən edilmiş düstur əsasında hesablanmış qiymətlə təqdim etməlidir.

Gürcüstan qaz öhdəliyi üzrə ASM

Gürcüstan Neft və Qaz Korporasiyası (“GNQK”) və Gürcüstan hökuməti ilə imzalanmış sazişə əsasən AQTŞ sazişdə müəyyən olunmuş düstur əsasında hesablanan qiymətlə 2024-cü ildən 2026-cı ilin sonunadək ildə təqribi 0.5 mkm qaz təmin etmək öhdəliyini daşıyır.

Azəri ASM

AQTŞ-nin “Azerkontrakt” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti (“Azerkontrakt”) ilə imzalanmış müqaviləsinə əsasən, 2024-cü ildən başlayaraq hər il minimum təqribən 1.5 mkm həcmində və müqavilədə müəyyən olunmuş düstur əsasında hesablanmış qiymətə qaz çatdırmaq öhdəliyini daşıyır.

Azərbaycan uzadılan QASM

AQTŞ və Azerkontrakt AQTŞ tərəfindən Şahdəniz qazının müəyyən həcmələrinin (2024-cü il və sonrakı illərdə illik 3.0 mkm) müqavilədə müəyyən edilmiş düstur əsasında hesablanmış qiymətlə satılması və Azerkontrakt tərəfindən alınması ilə bağlı 16 aprel 2021-ci il tarixli qaz alqı-satqısı müqaviləsinin tərəfləridir. ¹

ŞD layihəsinin 2-ci Mərhələsi üzrə Avropa İttifaqı ölkələrində fəaliyyət göstərən alıcılar ilə uzunmüddətli Qaz Satışı üzrə Sazişlər (QSS)

2013-cü ilin sentyabr ayında SOCAR Avropa İttifaqı ölkələrində fəaliyyət göstərən alıcılar (hal hazırda: DEPA, Bulgargaz Shell, Uniper, Axpo, ENGIE, Edison, Enel, Hera) ilə bir neçə QSS imzalamış və 2013-cü ilin dekabr ayında QSS-lər ŞD HPBS-nin müddəti bitənə qədər AQTŞ-yə ötürülmüşdür (ŞD yatağının hasilat həcmi azalanda yenidən SOCAR-a ötürmək şərti ilə). DEPA, Uniper, Shell (1-ci müqavilə), Axpo (iki müqavilə) və Bulgargaz QSS üzrə başlanma tarixi 31 dekabr 2020-ci ildir. Hera və Enel üçün başlanma tarixləri 1 aprel 2021-ci il və Edison üçün 30 iyun 2021-ci il olmuşdur. İlk qaz tarixi Shell (2-ci müqavilə) və Engie üçün 1 iyul 2022-ci il olmuşdur.

Trans-Anadolu Boru Kəməri üzrə Qaz Nəqli Sazişi (TANAP QNS)

AQTŞ sazişdə müəyyən olunmuş illik rezerv edilmiş həcm ilə TANAP QNS-ə tərəfdir. QNS əsasında başlanma tarixi 1 iyul 2020-ci il olmuşdur. Təbii qazın fiziki kommersiya çatdırmaları 31 dekabr 2020-ci ildən başlamışdır.

2013-cü və 2014-cü illərdə Trans-Adriatik Boru Kəməri üzrə QNS (TAP QNS)

AQTŞ sazişdə müəyyən olunmuş illik rezerv edilmiş həcm ilə 2013-cü və 2014-cü illərdə imzalanmış TAP QNS-lərə tərəfdir. TAP QNS əsasında başlanma tarixi 15 noyabr 2020-ci il olmuşdur. Təbii qazın fiziki kommersiya çatdırmaları 31 dekabr 2023-cü il tarixində başlamışdır.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

23. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)

AQTŞ, TANAP, TAP və SCPC-də iştirak payları ilə əlaqədar təəhhüdlər (davamı)

Societa Nazionale Metanodotti GTA (SNAM QNS)

AQTŞ sazişdə müəyyən olunmuş illik rezerv olunmuş tutum ilə SNAM QNS-ə tərəfdir. Başlanğıc tarixi (o cümlədən təbii qazın fiziki kommersiya çatdırmalarının başlanğıcı) 31 dekabr 2020-ci il olmuşdur.

TAP-ın və SNAM-ın genişlənməsi QNS-lər

TAP AG tərəfindən elan edilmiş 2021-ci il Artan Həcm Prosesinin məcburi mərhələsinin bir hissəsi olaraq və TAP AG, SNAM və DESFA tərəfindən 14 noyabr 2022-ci ildə dərc edilmiş Layihə Təklifinə uyğun olaraq, TAP AG 2023-cü ilin yanvar ayında genişlənmənin birinci səviyyəsini başlamışdır və 2026-cı ildən etibarən uzunmüddətli müqavilələr vasitəsilə ildə 1,2 mkm həcmi təqdim edəcək. Bununla əlaqədar olaraq, AQTŞ TAP AG və SNAM şirkətləri ilə 2026-2028-ci il dövrü üçün hər ildə 1 mkm həcmində qaz nəqli üzrə yeni müqavilələr bağlanmışdır.

“Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline Company” şirkəti (“BTC Şirkəti”) ilə alqı-satqı müqaviləsi

BTC Şirkəti ilə imzalanmış müqaviləyə əsasən AQTŞ 2024-cü və müqavilənin xitam verilmə tarixinə qədər olan növbəti illər ərzində illik 0.15 mkm həcmində (BTC-nin illik alqı həcmi azaltmaq hüququ ilə) müqavilədə göstərilmiş düstur əsasında hesablanan qiymətlə qaz təmin etmək öhdəliyi daşıyır.

TAP Əməliyyat Qazının Satışı Sazişi

TAP Əməliyyat Qazının Satışı Sazişinə uyğun olaraq, Şirkət 2024-cü ildə TAP-ın nəqliyyat sisteminin istismarı üçün tələb olunan təqribən 0,18 milyard kubmetrə qədər və 2025-ci ildə 0,14 milyard kubmetrə qədər qaz təchiz etməyə borcludur.

BOTAŞ Qaz Nəqli Sazişi (BOTAŞ QNS)

TANAP “artma” (build-up) dövründə, sazişdə müəyyən olunmuş qaydada 1.9 mkm (başlanğıc tarixindən etibarən 12 aylıq dövr), 3.8 mkm (sonrakı 12 aylıq dövr) və başlanğıc tarixindən 24 ay sonra sabitləşmə (plato) dövründə 5.7 mkm həcmində illik rezerv olunmuş tutum ilə BOTAŞ QNS-ə tərəfdir. Başlanma tarixi 30 iyun 2018-ci il olmuşdur.

Çərçivə Sazişi

2036-cı ildən sonra uzunmüddətli QSS-lərin novasiya edilməsinə və QNS-lər üzrə nəql tutumunun AQTŞ-dən SOCAR-a ötürülməsinə dair yekun Çərçivə Sazişi 19 oktyabr 2015-ci il tarixində imzalanmışdır. 28 sentyabr 2018-ci il tarixində sazişə əlavə düzəlişlər edilmişdir.

24. Cari biznes mühiti

Azərbaycan iqtisadiyyatı

İnkişaf edən bazar iqtisadiyyatı dövləti olduğu üçün, Azərbaycan Respublikası hal-hazırda daha yetkin bazar iqtisadiyyatına xas olan inkişaf etmiş biznes və tənzimləyici infrastrukturunu yaratmaqdadır.

Azərbaycan iqtisadi islahatları aparmağa və hüquqi, vergi və nizamlayıcı infrastrukturunu təkmilləşdirməyə davam edir. Azərbaycan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə bu islahatlardan, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin effektivliyindən, həmçinin xam neftin qiyməti və Azərbaycan manatının sabitliyindən asılıdır.

Qlobal təchizat zəncirlərinin pozulması, Rusiya Federasiyası ilə Ukrayna arasındakı münaqişə, eləcə də istehlakçıların mallara olan tələbatının artması 2022-ci ildə qlobal iqtisadiyyata əhəmiyyətli inflyasiya təzyiqlərinin yaranması, o cümlədən əmtəə qiymətlərinin kəskin artması ilə nəticələnmişdir.

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

24. Cari biznes mühiti (davamı)

Azərbaycan iqtisadiyyatı (davamı)

2023-cü il ərzində yuxarıda qeyd olunan amillərin qlobal iqtisadiyyata təsiri bir qədər azalmış, bu da neft və qazın bazar qiymətlərində azalma tendensiyası ilə nəticələnmişdir.

Bir çox inkişaf etmiş ölkələrin siyasətçiləri 2022-ci ildə balanslarını azaltmaqla və faiz dərəcələrini aqressiv şəkildə artırmaqla pul-kredit siyasətlərini sərtləşdirməyə başladılar. 2023-cü il ərzində bütün dünyada pul-kredit siyasəti nisbi sabitlik dövrünə qədəm qoydu.

8 fevral 2024-cü il tarixində Moody's kredit reyting agentliyi Azərbaycanın proqnozunu "sabit" səviyyəsində təsdiq etmiş, 16 fevral 2024-cü ildə Fitch kredit reyting agentliyi isə Azərbaycanın proqnozunu "sabit"dən "müsbət"ə dəyişdirmişdir. Bu qiymətləndirmə, son illərdə büdcə idarəetməsinin təkmilləşməsi və post-pandemiya dövrünə baxmayaraq, gələcək sarsıntılara tab gətirmək qabiliyyətində əksini tapan effektiv iqtisadi siyasətin təzahürüdür.

2023-cü də ARMB, dövr ərzində 1 ABŞ dolları üçün 1,7000 səviyyəsində sabit saxlanılan Azərbaycan manatının sabitliyini qoruyaraq, monetar şərtləri yumşaltmağa davam etmişdir. Bundan əlavə ARMB pul siyasətini sərtləşdirməyə davam etmiş, nəticədə 31 dekabr 2023-cü il tarixinə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 9%-ə çatmışdır (31 dekabr 2022-ci il: 8,25%).

Qrupun rəhbərliyi mövcud şəraitdə iqtisadi hadisələri daim izləyir və Qrupun biznesinin davamlılığını və inkişafını dəstəkləmək üçün zəruri hesab etdiyi ehtiyat tədbirləri görür.

Türkiyə iqtisadiyyatı

2023-cü ildə Türkiyə iqtisadiyyatında qeyri-sabitlik dövrü davam etmişdir. Bu cür qeyri-sabitlikdən sonra əhəmiyyətli inflyasiya və yerli valyutanın ABŞ dolları və avro kimi əsas xarici valyutalara qarşı müvafiq olaraq 37% (2022-ci il: 32%) və 32% (2022-ci il: 27%) devalvasiyası baş vermişdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, göstərilən hadisələr Qrupun nəticələrinə və maliyyə vəziyyətinə mənfi təsir göstərmir, çünki onun əməliyyatlarının, gəlirlərinin, xərclərinin, əmlak və avadanlığın satınalmalarının, debitor borclarının və öhdəliklərinin əksəriyyəti ilk növbədə ABŞ dolları ilə qiymətləndirilir, əmələ gəlir, ödənilir və ya digər şəkildə ölçülür və rəhbərlik Qrupun yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin dayanıqlığı və inkişafını dəstəkləmək üçün lazım hesab etdiyi ehtiyat tədbirlərini görməkdədir.

25. Mühüm qeyri-nəzarət payı saxlanılan törəmə müəssisə

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə TANAP A.Ş.-nin iştirak payının 49%-i qeyri-nəzarət payına sahib olan səhmdarlara aid idi. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə QNP-nin hesablanmış qalığı 2,813,813 ABŞ dolları (31 dekabr 2022-ci il: 2,287,947 ABŞ dolları) təşkil etmişdir.

TANAP A.Ş.-nin maliyyə məlumatları aşağıda göstərilib. Bu məlumatlar şirkət daxili silinmələrdən əvvəl olan məbləğlərə əsaslanıb

(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)

25. Mühüm qeyri-nəzarət payı saxlanılan törəmə müəssisə (davamı)**31 dekabrda başa çatan il üzrə məcmu gəlir haqqında məlumat**

	2023	2022
Gəlirlər	1,682,093	1,637,705
Satışların maya dəyəri	(165,444)	(164,862)
Ümumi mənfəət	1,516,649	1,472,843
Ümumi və inzibati xərclər	(329,653)	(293,183)
Digər gəlir	2,384	3,039
Faiz gəliri	1,126	1,160
Maliyyə xərcləri	(117,391)	(165,422)
Məzənnə fərqindən gəlir, xalis	80	610
Mənfəət vergisindən əvvəl mənfəət	1,073,195	1,019,047
Mənfəət vergisi xərci	-	-
İl üzrə mənfəət	1,073,195	1,019,047
Digər məcmu gəlir	-	-
Cəmi məcmu gəlir	1,073,195	1,019,047
QNP-lərə aid cəmi məcmu gəlir	525,866	499,333

31 dekabrda maliyyə vəziyyəti haqqında ümumi məlumat

	2023	2022
Cari aktivlər	195,499	191,469
o cümlədən:		
<i>Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri</i>	14,889	11,228
<i>Debitor və digər debitor borcları</i>	134,723	141,809
<i>Mal-material ehtiyatları</i>	36,474	32,790
<i>Digər cari aktivlər</i>	9,413	5,642
Uzunmüddətli aktivlər	6,058,478	6,231,928
o cümlədən:		
<i>Boru kəmərinin dəyəri</i>	6,049,624	6,215,833
<i>İstifadə hüququ olan aktiv</i>	8,648	14,414
<i>Digər uzunmüddətli aktivlər</i>	206	1,681
Cari öhdəliklər	450,068	1,273,462
o cümlədən:		
<i>Ticarət və digər kreditör borcları və hesablanmış öhdəliklər</i>	68,778	55,363
<i>Uzunmüddətli borc öhdəliyinin cari hissəsi</i>	374,257	1,211,685
<i>İcarə öhdəliyinin cari hissəsi</i>	7,033	6,414
Uzunmüddətli öhdəliklər	61,434	480,656
o cümlədən:		
<i>Uzunmüddətli borc öhdəlikləri</i>	-	409,892
<i>Aktivlərin istismardan çıxarılması üzrə öhdəliklər</i>	40,813	43,751
<i>İcarə öhdəliyi</i>	3,739	10,772
<i>Digər uzunmüddətli öhdəliklər</i>	16,882	16,241
Cəmi kapital	5,742,475	4,669,279
QNP-lərə aid kapital	2,813,813	2,287,947

*(Xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min ABŞ dolları ilə təqdim edilir)***25. Mühüm qeyri-nəzarət payı saxlanılan törəmə müəssisə (davamı)****Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında ümumi məlumat**

	2023	2022
Əməliyyat	1,375,790	1,346,966
İnvestisiya	(3,786)	(3,860)
Maliyyələşdirmə	(1,368,343)	(1,343,165)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım/(azalma)	3,661	(59)

26. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr*TANAP A.Ş. tərəfindən dividendlərin verilməsi*

29 mart 2024-cü il tarixində TANAP A.Ş.-nin növbəti ümumi yığıncağı bölüşdürülməmiş mənfəətin bölüşdürülməsini təsdiq etmişdir. 30 aprel 2024-cü ildə TANAP A.Ş. səhmdarlar və kommertiya bankları qarşısında bütün kredit öhdəlikləri ödənildikdən sonra, dividendlərin verilməsinə başlamışdır.

ARDNF-yə ödəniləcək bondların ödənilməsi

1 may 2024-cü ildə Şirkət, bond emissiya prospektinə uyğun olaraq ARDNF-yə 917,321 ABŞ dolları məbləğində AZ20010193900 emissiya nömrəsi ilə qeydiyyatata alınmış bondlarını tam ödəmişdir.

BOTAŞ ilə qaz alqı-satqısı müqaviləsi

4 iyun 2024-cü ildə AQTŞ və BOTAŞ qaz alqı-satqısı müqaviləsi imzalamışdılar. Müqaviləyə görə AQTŞ 2025-ci – 2030-cu il dövründə BOTAŞ-a müqavilədə göstərilən müəyyən həcmdə qaz təchiz etməlidir.

MVM Group ilə alqı-satqı müqaviləsi

5 iyun 2024-cü ildə Qrup Macarıstan hökumətinin mülkiyyətində olan MVM Group ilə ŞD layihəsində 5%-lik iştirak payının və AQTŞ-də 4% səhmlərin satılması haqqında alqı-satqı razılaşması imzalamışdır. Əməliyyatın tamamlanması və Qrup tərəfindən göstərilən iştirak payı və səhmlər üzərində nəzarətin ötürülməsi, hər iki tərəf bütün şərtləri yerinə yetirdiyi təqdirdə, 2024-cü ilin üçüncü rübündə gözlənilir. Əməliyyat tamamlanandan sonra Qrup ŞD layihəsində 16.02%-lik iştirak payına və AQTŞ-də 12.816% səhmlərə sahiblik hüququnu özündə saxlayacaqdır.